

UiO : Det teologiske fakultet

TEOL4901 2020H Fordypningsoppgave i teologi

Universitetet i Oslo, Det teologiske fakultet

*Kommunikasjon om dåp fra Den norske kirke i 2020 sett i lys av
dåpsliturgi og bekjennelsesskrifter.*

Kandidatnummer: 124005

Navn: Maryam Trine Skogen

Veileder: Professor Stig Frøyshov

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	3
1.1 Problemstilling	4
1.2 Metode	5
2 Materiale	7
2.1 Bekjennesskrifter og Luthers katekismer	7
2.1.1 Oldkirkelige bekjennelser.....	8
2.1.1 Den augsburgske bekjennelse.....	8
2.1.3 Luthers lille katekisme: Fjerde del – Dåpen	9
2.1.4 Luthers store katekisme.....	9
2.2 Hyrdebrevet «Dåpens gave»	10
2.3 «Livstegnet. Et hefte om dåpen»	14
2.3.1 Bakgrunn	15
2.3.2 Dåpens tegn	15
2.3.3 Tegn til frelse.....	16
2.3.4 Tidspunkt for dåpen	18
2.3.5 Livet i dåpen.....	18
2.3.6 Dåp og kirke	19
2.4 Den norske kirkes nettsider om dåp	20
2.4.1 «Seks gode grunner til dåp».....	23
2.5 Dåpsliturgien. Ordning for dåp av 2017	24
3 Kontekst	26
3.1 Svenske kyrkans erfaring med kommunikasjon om dåp	26
3.2 Et post-moderne samfunn i endring	30
3.3 Religiøse trender i Norge	33
4 Drøftelse	34
4.1 Målrettet kommunikasjon	34
4.2 Luthersk arv	36
4.3 Dåpsliturgien	37
4.4 «Dåpens gave»	39
4.5 Livstegnet. Et hefte om dåpen	42
4.6 Konklusjon	47
5 Referanseliste	51
Trykte publikasjoner	51
Nettsider	52

Kommunikasjon om dåp fra Den norske kirke i 2020 sett i lys av dåpsliturgi og bekjennelsesskrifter

1 Innledning

Den norske kirke (Dnk) har i senere tid observert en tydelig nedgang i dåpstallene. Dette oppleves bekymringsfullt av flere grunner, og kirken har derfor iverksatt ulike tiltak for å øke dåpsdeltakelsen. I kirkens markedsføring av dåp til befolkningen har de benyttet seg av en mer moderne språkdrakt enn tidligere. I januar 2020 publiserte Bispemøtet i Den norske kirke et hyrdebrev kalt «Dåpens gave» til opplesning i alle landets kirker 12.01.2020. I april publiserte samme instans «Livstegnet», et hefte om dåpen til internt bruk. Her skriver daværende konstituerte preses i bispemøtet, biskop Atle Sommerfeldt, at 2020 er et år hvor Den norske kirke satser særlig på dåpen. Videre bekreftes det at de kommuniserer om dåpen på nye måter samtidig med flere praktiske tiltak og tilrettelegging for å øke dåpsdeltakelsen. Jeg vil ta for meg disse to publikasjonene sammen med nettsiden «Seks gode grunner til dåp»¹, og se denne kommunikasjonen i lys av nåværende dåpsliturgi anno 2017² og gjeldende bekjennelsesskrifter for Den norske kirke.

Nevnte kommunikasjon har skapt debatt i og rundt Den norske kirke. Flere av debattene har pågått i det offentlige rom gjennom media. I 2020 har tonen vært markant polemisk mellom partene. Ankepunktet fra skeptikerne er hvorvidt dåpen kommuniseres tydelig og sant. Det ønsker jeg å se nærmere på i denne oppgaven. I en tidsalder hvor dåpen konkurrerer med andre type livsriter som f.eks. humanistisk navnefest eller å utsette dåpen til barnet selv kan bestemme, krever situasjonen et avklart syn på dåpens natur og funksjon. Og særdeles viktig blir da kirkens formidling av denne. Det avgjørende som vil stå igjen i bunnlinjen er spørsmålet om hvor viktig det er å bli døpt.

¹ www.kirken.no/dåp.

² Kirkerådet. *Ordning for dåp*. (Stavanger: EIDE FORLAG AS, 2017).

Dåpen var fra de første jødekristerne et opptakelsesrituale for nye Jesus-troende. Dette utviklet seg senere til et katekumenat³, altså en tid under opplæring i den kristne lære som en forberedelse til dåp. Man kan ikke døpe seg selv, så det er alltid fellesskapet som har tilbudt dåp. Dåpen er et avgjørende punkt for når et menneske tilhører kirken. Mennesker har søkt dåp i samspill med menighetens og etter hvert kirkesamfunnets tilbud om dåp. Vi vet også at den kristne troen hadde en posisjon som Romerrikets offisielle tro, formulert av offisielle konsiler og forsvart av keiseren, og senere pavens og keiserens tro som folk ble pålagt ved tvang. I Norge var dåp og konfirmasjon påbudt frem til 1845 da Dissenterloven⁴ ble vedtatt. Frem til ny tid har det vært vanlig tradisjon å døpe, selv uten tvang.

1.1 Problemstilling

I denne oppgaven har jeg valgt å se nærmere på ulik kommunikasjon om dåp fra Dnk. Det siste som er utgitt er hyrdebrevet «Dåpens gave» og heftet «Livstegnet». I tillegg til disse publikasjonene hvor hyrdebrevet er formidlet i gudstjeneste og heftet er utgitt til internt bruk blant ansatte og frivillige, har jeg også tatt en titt på Den norske kirkes nettside om dåp. Her ligger ulike tekster, men også en video som tidligere er brukt som kinoreklame. Ved å bruke ulike tekster og budskap om dåp fra Dnk er det mulig å se etter forskjellige kommunikasjonsformer til ulike publikum. Nivåer av kommunikasjon som kan forstås både som markedsføring, informasjonsarbeid og oppfordring til teologisk refleksjon for ansatte og frivillige i Dnk. Det synes å være minst tre nivå av kommunikasjon: til allmennheten, til de som er interessert og søker mer informasjon, og til de som er delaktige i forvaltning av Guds Ord og sakrament.

Hyrdebrevet «Dåpens gave» stiller spørsmål ved hva vi har i dåpen og hvordan vi skal døpes. I henhold til Dnks autoritative bekjennelsesskrifter er dåpen svært viktig fordi den er nødvendig og virksom til frelse. Luthers lille katekisme fastslår at dåpen virker syndenes forlatelse, frelser fra døden og djevelen, og gir den evige salighet til alle som tror det slik Guds ord og løfte lyder. Dåpsliturgien av 2017 fastslår at dåpen tilgir oss vår synd, frelser oss fra dødens makt og gir oss løfte om det evige liv. Allikevel kommuniserer Dnk ut til publikum med et språk hvor disse dogmene er utelatt. Hva kan det skyldes?

³ Paul F. Bradshaw, *Early Christian Worship: A basic introduction to ideas and practice*. (London: Society for Promoting Christian Knowledge, 2010), 12.

⁴ <https://snl.no/dissenter>.

For å se denne kommunikasjonen i sin tid og sitt element har jeg derfor også sett til Sverige og hvordan Svenska kyrkans biskoper og menigheter kommuniserer om dåpen og den kristne troen. Med visshet om at verden er i rask endring, medlemstall som bekrefter en lavere oppslutning og stadig økende multikulturelt og flerreligiøst samfunn, søker jeg å forstå mer av kirkens kommunikasjon. Det nye språket har skapt debatt og flere av kontroversene dreier seg om kirkemedlemmers forhold til grunnleggende dogmatikk. Trenger man ikke lenger å være kristen for å tilhøre kirken? Har vi en kirke som går i humanistenes fotspor? Disse tankene har gitt meg motivasjon til å se nærmere på kommunikasjonen fra Bispemøtet. Kommunikasjon til et bredt lag av befolkningen i et post-moderne, sekulært samfunn får et allment språk. Jeg søker derfor gjennom dette arbeidet å finne svar på de aller viktigste spørsmålene om den kristne dåpen:

Hvordan forstås den kristne dåpen i kommunikasjonen fra Bispemøtet av 2020? Hva er dens funksjon? Hva er dens plass i frelsesøkonomien? Og er den nødvendig?

1.2 Metode

Det er naturlig å tillegge disse skriftlige arbeidene utgitt av Bispemøtet på oppdrag fra Kirkerådet mest vekt. Jeg ønsker å få frem aktuelle holdninger og språklige formuleringer om dåpen. For å se disse to publikasjonene i sammenheng har jeg derfor også valgt å ta med en video og et tekststykke fra nettsiden til Dnk, kirken.no. Dette fordi videoen ble publisert så langt tilbake som i 2015, og leses i sammenheng med «Seks gode grunner til dåp» med ukjent publiseringsdato. Ved å sammenlikne de ulike tekstene og kommunikasjonsformene i form og språk vil jeg søke å finne spor etter kristne forklaringsmodeller på dåpen. Så lenge dåpen kommuniseres offentlig til et bredt lag av befolkningen med stadig lavere dåpstall må vi se slik informasjon som både forkynnende og med en intensjon om å oppnå økte dåpstall. Kirken markedsfører således en tjeneste de ønsker å overtale konsumenten av livsriter til å delta i. Vi vet at humanistisk navnefest er en konkurrent til dåpen som livsrite. Noen velger et familieselskap som markering uten tilknytning til trossamfunn eller religion. Stadig flere velger bort seremoni av livsrite for det nyankomne barnet. Jeg vil ikke gå inn på årsaker til frafall fra dåp i denne oppgaven. Mitt ønske er å diskutere og søke å forstå mer av hvordan dåpen fremstilles i Dnks kommunikasjon om dåp. Ved å analysere disse kildene vil jeg videre

kunne dele inn tekstene i ulike nivå av teologisk tyngde. Det fremstår som tydelig at Dnk kommuniserer på ulike nivå og med et ulikt språk avhengig av hvem de henvender seg til.

Dette er normal praksis i markedsføring og markedskommunikasjon. Den potensielle kjøperen eller mottakeren av et produkt eller en tjeneste må oppleve en viss grad av tillit til leverandøren eller forstå at et udekt behov kan oppfylles gjennom denne varen eller tjenesten. Jo større behovet er, dess lavere krav om tillit til tilbydereren. Og jo større eller mer lojal relasjon til tilbydereren, dess mindre krav til behov for produktet eller tjenesten. Jeg vil ikke gå videre i teorier om markedskommunikasjon eller produktpsykologi, men begrense meg til å lese kommunikasjonen fra Dnk om dåpen i lys av autoritative bekjennesskrifter.

Den norske kirke kan nemlig ikke fritt definere hva kirkens tro eller praksis er eller bør være, men må forkynne og markedsføre i lys av sitt forpliktende oppdrag. De bekjennesskrifter som nevnes i heftet «Livstegnet» er Den augsburgske bekjennelse (Confessio Augusta), i tillegg til Den nikenske trosbekjennelse og Luthers lille katekisme. Jeg vil også skue mot Luthers store katekisme som en mer utdypende tekst.

Gjennom disse oppdagelsene som kan trekkes ut av grunnmaterialet vil jeg ta de med meg inn i en verden av moderne teologi. Her vil jeg vise frem ulike dåpssyn i endring og ikke minst folkekirkens posisjon i et sekulært, post-moderne samfunn. Her har våre naboer i øst, Svenska kyrkan, mer erfaring med en moderne språkdrakt tilpasset dagens publikum. Jeg vil trekke frem noen kjernepunkter og funn fra forskning som er gjort på endret kommunikasjon om dåp i Sverige. I tillegg kom det svenske bispekollegiet med en liknende uttalelse i 2011⁵ slik vårt Bispemøte gjorde i 2020. Jeg vil foreta en sammenlikning av disse heftene for å se etter likheter og paralleller i dåpssyn og språkdrakt.

For å plassere mine funn i en moderne kirkevirkelighet vil jeg ta en titt på forskning om teologi og postmodernitet og en kirke i forandring. Det vil være verdiløse funn om den kontekstuelle virkeligheten ikke blir rammen for å diskutere hva jeg har oppdaget. Jeg vil ikke engasjere meg i diskusjonen om Dnks status som folkekirke og oppdrag til befolkningen, men la grunnleggende forutsetninger som er beskrevet i denne samfunnsforskningen gi et miljø til

⁵ Biskoparna till Svenska kyrkan. *Leva i dopet. Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar*. Artikelnr: SK11206, (Uppsala: Ineko, 2011).

de ytringer Dnk har valgt å sende ut for å tiltrekke seg nye medlemmer til kirken. Jeg vil i denne oppgaven ikke diskutere Dnks motivasjon for å få økte dåpstall, betydningen av synkende medlemstall eller teologiske og økonomiske motiv kirken eventuelt måtte ha for sin markedsføring /misjonering.

Ved å benytte hermeneutisk metode som forskningsverktøy er det ønskelig å se tekstene i lys av sin tid og miljø, søke forståelse gjennom å la tekstene få uttrykke seg på nytt gjennom oppdagelser underveis i arbeidet. Fortolkningene vil forhåpentligvis lede meg inn i ny forståelse, som igjen utvikler min forforståelse til enda nyere lag av forståelse. Spesielt blir dette viktig i arbeidet med historiske bekjennesskrifter og spørsmålet om i hvilken grad man skal tolke dogmene bokstavelig. Jeg søker å være bevisst min posisjon som Guds-troende menneske i en post-moderne verden.

Måten jeg leser og forstår den kristne dåpen gjennom denne kommunikasjonen vil være min egen med de fordommer og den kunnskap jeg besitter. Det er ikke en nøytral posisjon. Som profesjonsstudent i teologi har jeg relativt høy kunnskap om systematisk teologi og kirkens lære. Jeg vil ikke gjøre forskning på hvordan publikum som har mindre tilknytning til kirken eller ikke har en aktiv kristentro reagerer på kommunikasjonen eller forstår den kristne dåpen.

Den forståelsen jeg håper å avdekke gjennom å sammenlikne kommunikasjonen i lys av en moderne kirkes tid, ønsker jeg å bruke til å diskutere videre de store og åpenbare spørsmålene. Hva er dåpens funksjon, slik den kommer til uttrykk? Det kanskje viktigste spørsmålet jeg ønsker å stille er om dåpen er nødvendig. I all markedskommunikasjon og salg av varer og tjenester fremstilles produktet eller tjenesten som nødvendig og formålstjenlig. Det vil åpenbart ikke finnes et ja- eller nei-svar på dette spørsmålet, men jeg finner det svært interessant å se om argumentene holder vann i en analyse av kommunikasjon.

2 Materiale

2.1 Bekjennesskrifter og Luthers katekismer

Dnk er en evangelisk-luthersk kirke. Som det står skrevet på nettsiden til Den norske kirke om kristen tro: «Det viktigste grunnlaget for Den norske kirkes bekjennelse er Bibelen. Sentrale uttrykk for den kristne tro finner du også i de oldkirkelige trosbekjennelsene, i de lutherske

bekjennesskriftene, i kirkelige liturgier og mange andre steder som i salmene i Norsk Salmebok»⁶.

Dnk har altså 5 bekjennesskrifter:

3 oldkirkelige: Den apostoliske, den nikenske og den athanasianske trosbekjennelse, og 2 fra reformasjonen: Den augsburgske bekjennelse av 1530 (Confessio Augustana, CA) og Luthers lille katekisme.

Den evangelisk-lutherske kirke understreker Bibelens overordnede autoritet, men også bekjennesskriftene anses som autoritative. Bekjennelsene har ulike funksjoner. Den apostoliske og den nikenske er nærmere knyttet til en gudstjenestelig funksjon. Når det gjelder opplæring og pedagogisk funksjon er katekismen til hjelp, mens CA regnes som et læredokument med presiseringer for de med lære- og hyrdeansvar i menigheten. Jeg vil her presentere utdrag om dåpen fra Dnks bekjennesskrifter for å vise kirkens bekjennende ansvar, både teologisk avgrensning og ansvar for sin samtid.

2.1.1 Oldkirkelige bekjennelser

Den apostoliske og den athanasianske trosbekjennelse sier ingenting om dåpen. Den athanasianske trosbekjennelse har heller aldri blitt brukt i forbindelse med dåp.

Den nikenske trosbekjennelse har i sin siste setning:

«Jeg bekjenner én dåp til syndenes forlatelse og venter på de dødes oppstandelse og et evig liv i den kommende verden»⁷.

2.1.1 Den augsburgske bekjennelse

Den augsburgske bekjennelse har i del II om arvesynden:

«Like ens lærer de at alle mennesker som er forplantet på naturlig vis, etter Adams fall blir født med synd, det vil si uten frykt for Gud, uten tillit til Gud og med begjær, og at denne

⁶ <https://kirken.no/nb-NO/kristen-tro/kristen-tro/en-evangelisk-luthersk-kirke/>.

Den norske kirke. *Norsk salmebok 2013 For kirke og hjem*. (Stavanger: EIDE FORLAG AS, 2013).

⁷ Jan Olav Mæland, (Red.). *Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennesskrifter*. (Oslo: Lunde forlag, 2000), 18.

arvelige sykdom og brist virkelig er synd, som fordømmer og også nå fører med seg den evige død for dem som ikke blir gjenfødt ved dåpen og Den hellige ånd»⁸.

Del IX om dåpen utlegger videre:

«Om dåpen lærer de at den er nødvendig for frelse, og at Guds nåde blir budt fram ved dåpen, og at barna bør døpes, de som blir mottatt i Guds nåde, når de ved dåpen er overgitt til Gud. De fordømmer gjendøpere som forkaster barnedåpen og påstår at barna blir salige uten dåp»⁹.

I «Apologi for Den augsburgske bekjennelse» utdypes ovennevnte:

Art. IX Om dåpen: «De godkjenner den niende artikkel, der vi bekjenner at dåpen er nødvendig til frelse, at barn bør døpes, og at barnedåpen ikke er unyttig, men nødvendig og virksom til frelse.. For det er helt sikkert at løftet om frelse også gjelder små barn.. Altså er det nødvendig å døpe små barn for at løftet om frelsen kan bli brukt på dem, etter Kristi bud (Matt 28,19): «Døp alle folk.» Liksom frelsen her blir tilbudt alle, således blir også dåpen tilbudt alle, menn, kvinner, barn og spebarn. Av det følger det altså klart at spebarn skal døpes, fordi frelsen blir tilbudt sammen med dåpen»¹⁰.

2.1.3 Luthers lille katekisme: Fjerde del – Dåpen

«Hva er dåpen? Dåpen er ikke bare alminnelig vann, men den er vann som er innesluttet i Guds befaling og forenet med Guds ord». Videre leser vi: «Hva gir eller gagnar dåpen? Den virker syndenes forlatelse, frelser fra døden og djevelen og gir den evige salighet til alle som tror det, slik som Guds ord og løfte lyder.» Det fjerde argumentet lyder: «Hva er da meningen med vanndåpen? Den betyr at den gamle Adam i oss skal druknes ved daglig anger og bot og dø med alle synder og onde lyster, og at det derimot daglig skal fremkomme og oppstå et nytt menneske, som skal leve evig for Gud i rettferd og renhet»¹¹.

2.1.4 Luthers store katekisme

Jeg vil også trekke inn noe tekst fra Luthers store katekisme som utdyper den lille katekismens innhold. Under den fjerde del «Om dåpen» leser vi:

⁸ Mæland (Red.), *Konkordieboken*, 29.

⁹ Mæland (Red.), *Konkordieboken*, 32.

¹⁰ Mæland (Red.), *Konkordieboken*, 136.

¹¹ Mæland (Red.), *Konkordieboken*, 287-288.

1 «.. de to sakramentene som er innstiftet av Kristus. En kristen må i hvert fall ha en kortfattet innføring i dem. For uten dem kan ingen være en kristen..»

2 «Nå tar vi først for oss dåpen. Ved den blir en først opptatt i kristenheten..»

5 «Den som tror og blir døpt, skal bli frelst. Men den som ikke tror, vil bli fordømt.»

6 «Du må derfor ikke tvile på at dåpen er fra Gud selv.. Dertil har Gud alvorlig og strengt påbudt at vi må la oss døpe, ellers blir vi ikke salige».

10«Å bli døpt i Guds navn, det vil si å bli døpt av Gud selv, ikke av mennesker. Selv om det skjer ved et menneskes hånd, så er det sannelig Guds egen gjerning likevel».

18 «Når ordet kommer til elementet eller den naturlige substans, da blir det et sakrament, det vil si en hellig, guddommelig ting og et tegn».

21 «Du skal gi dåpen ære og holde den for å være hellig på grunn av Ordet, etter som Gud selv har æret den med ord og handling, ja med under fra himmelen».

24 «Den som tror og blir døpt skal bli salig».

25 «Vi vet hva det er å bli salig – det er ikke noe annet enn å bli forløst fra synd, død og djevel, og komme inn i Kristi rike og leve med ham i evighet».

26 «Der ser du igjen hvor dyrebar og verdifull dåpen må aktes for å være».

Selv om Den store katekisme ikke står listet som autoritativt bekjennelsesskrift for Den norske kirke er det en utlegning og forklaring til Luthers lille, enklere variant for allmennheten. I den store opplever vi et rikere bilde av Luthers dåpssyn og teologi. Den store katekisme er del av Konkordieboken som er bekjennelsesforskrift for andre lutherske kirker, som Svenska kyrkan¹².

2.2 Hyrdebrevet «Dåpens gave»

På 2. søndag i åpenbaringstiden (12.01.20) der evangelieteksten som ble forkynt var Matt 33,13-17 som omhandler Jesu egen dåp, ønsket Bispemøtet i Den norske kirke at brevet «Dåpens gave» skulle leses opp for menigheten. Brevet følger her:

Dåpens gave

I året som ligger foran vil vi i kirken gi ekstra oppmerksomhet til dåpen.

Hva har vi i dåpen? Hvorfor skal vi døpes?

¹² Mæland (Red.), *Konkordieboken*, 365.

Helt siden Jesus ba oss om å døpe, har mennesker søkt dåp. Dåpen er et mysterium. Ord kan ikke fullt ut beskrive det som skjer. Vannet øses opp i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn. Ved evangeliet, det levende Ordet, blir vannet en nådens kilde. Dåpen gir oss del i påskefortellingen om Jesus som døde og sto opp ved graven.

Tradisjonen vår er at barn blir båret til dåpen. Vi feirer det nye livet, og legger barnet i Guds hender. Foreldre gjør mange valg for sine barn. Når et barn blir døpt, svarer foreldre og faddere ja på barnets vegne. Men det er aldri for sent å bli døpt. Når ungdom og voksne blir døpt, svarer de selv ja. Også da står faddere klar til å hjelpe den dømte til å leve i dåpen og troen på Jesus. Bibelfortellinger, bønn, nattverd og tilhørighet i kirken er en del av dåpens velsignelse.

Vannet i den kristne dåpen er et tegn som rommer både liv og død. Vannet er vårt livsgrunnlag og samtidig en trussel. Når vi feirer dåp setter vi derfor også ord på og tar avstand fra det som er vondt og imot Guds vilje. Dette gjør vi i fellesskap når vi forsaker djvelen og bekjenner troen. Dåpen skjermer oss ikke fra ondskap, synd og destruktive krefter. Den gir oss et løfte og et håp om at livskreftene er sterkere, og at Gud tilgir oss og rensar oss fra all urett.

Livet fører oss opp og ned. Vi er både sterke og sårbare, og trenger å høre til i en sammenheng. Hvor ulike vi enn er, i dåpen forenes vi på tvers av alt som skiller. Dåpen gir fellesskap med Kristus og med kristne søsken i vår lokale menighet og i den verdensvide kirke. Dette fellesskapet strekker seg over tid og rom: for det er én tro, én dåp, én kirke. Det vi får i dåpen gir mot og styrke til å elske Gud og vår neste.

Dåpen er en Guds gave, gitt av nåde, tre håndfuller vann, øst opp i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn til evig tid. Vi går fremtiden i møte sammen med Kristus¹³.

Brevets målgruppe er menighetene og mer spesifikt de som er til stede under gudstjenesten den dagen. Jeg tar derfor som utgangspunkt at kirkegjengerne vet noe om hva dåp innebærer,

13

<https://kirken.no/contentassets/11f5bb04cc324c55873b0347f0cceadd/dåpens%20gave%20nynorsk%20bokmål.pdf>

og at brevet blir en påminnelse fra kirkens ledelse om nettopp dåpens gave. Målgruppen er derfor enten medlemmer av Dnk, andre kristne eller udøpte som bruker gudstjeneste i Dnk. Vi vet at et stadig økende antall medlemmer velger å ikke døpe sine barn, men utsetter eller avviser dåpen. Det kan være ulike grunner til dette som jeg ikke vil gå videre inn på i denne oppgaven. Dnk ønsker å minne om dåpen, og fremsnakke dåpens betydning.

Jeg vil ta for meg kjente ord og teologiske forankringer når jeg nå ser nærmere på hva budskapet i brevet er. Kirken spør altså selv om hva vi har i dåpen og hvorfor vi skal døpes. Det første vi møter på er dåpsbefalingen¹⁴. Den er vårt mandat. Jesus ba oss om å døpe. Teksten sier videre at mennesker har søkt dåp. Dåpen som livsrite, innvielsesrituale og tegn på tilhørighet til Jesus Kristus og hele hans fellesskap på jorden står sentralt i den kristne tro.

Deretter presenteres ordet mysterium¹⁵. Mysterium kan fremstå som en gåte, noe skjult vi ikke kjenner til. Her brukes et ord som i seg selv ikke beskriver stort, men har høy teologisk potens.

Det følger videre en beskrivelse av vannets forvandling der den gjennom påkallelse av Guds Ord blir til en nådens¹⁶ kilde. Videre nevnes det at dåpen gir oss del i påskefortellingen¹⁷. Ordvalget «gir oss del i» verken spesifiserer eller avgrenser på hvilken måte dette er forstått.

Fra reformasjonstiden har det vært uenighet mellom ulike protestantiske kirkesamfunn om når det riktige tidspunktet for dåp er. Luthers lære, som taler for barnedåpen, er at det er troen alene som frelser. I barnedåpen føres barnet inn i en trossammenheng, sammen med foreldrene, fadderes og menighetens tro. Med enkle ord kan vi si at dåpen ikke er vårt ja til Gud, men Guds ja til oss. Trosopplæring følger dåpen, men dåpen krever ikke en forutgående tro. Dåpen er ett av to sakrament fra den katolske kirke som besto etter reformasjonen. Hvis det er troen som frelser må kandidaten kjenne troen, men allikevel var barnedåp vanlig fra tidligkristen tid. Dåpen gir troen uten krav om prestasjon, og troen skal få vokse og modnes gjennom hele livsløpet. Hele familier og husholdninger lot seg døpe samtidig. Barnedåp er derfor tradisjon¹⁸ i den ortodokse, den katolske kirke og den luthersk-evangeliske kirke.

¹⁴ Matt 28,18-20.

¹⁵ Fra gresk *mysterion*. Normalt brukt om sakramentene som hellighet vi aldri kan kjenne fullt ut.

¹⁶ Nåden er et teologisk anker. For å ha behov for nåde kreves et utgangspunkt med skyld/synd.

¹⁷ Påskefortellingen er kristendommens kjerne. Mennesket Jesus dør og står opp tredje dag som Kristus.

¹⁸ Tradisjon er et argument for dåp. Den anses av mange for å være vår norske kristne, kulturarv.

Å feire det nye livet¹⁹ er et språk som er relativt nylig introdusert i kommunikasjon om dåp fra Dnk. Vi feirer livet og legger barnet i Guds hender. Han som har skapt alt. Denne idéen om en slags livsforsikring kan appellere til mange som en form for best-å-være-på-den-sikre-siden-teologi og i retning av Guds mysterium.

Fadderskap²⁰ nevnes og kirkens tilbud om trosopplæring favner fellesskapet den dømte tas inn i.

Neste avsnitt tar for seg vannet²¹ som symbol og den funksjonen vannet har i dåpen. Vannet har alltid vært en viktig og ubestridt del av dåpens betydning og metode. Det evangelisk-lutherske dåpssynet fremmes gjennom vektleggingen av dåpen som et tegn. I dåpens rituale foregår epiklese (åndspåkallelse), håndspåleggelse, neddykking i eller overøsing av vann over hodet, korstegning og forbønn. Dnk bruker ikke krismering og ferming, som er salving av dåpskandidaten med hellig olje som et segl over at Den hellige ånd tar bolig i dåpskandidaten. Men teksten fletter sammen livskraftene som styrkende mot livets destruktive sider. Det er i det hele et mer allment språk her som kan favne bredere. Det tydeliggjøres at dåpen ikke skjerner oss fra ondskap, synd²² og destruktive krefter.

Nest siste avsnitt omhandler fellesskap med Kristus og kirken. Her forsikres tilhørerer om at den dømte tilhører ..., og at vi som mennesker trenger hverandre. Dåpen gir altså et fellesskap med Kristus. «Dåpens gave» summerer positive sider ved dåpen og ramser opp ulike gaver. Gavene er beskrevet som gitt i nåde, gjennom vann, og øst opp i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn til evig liv. De viktigste elementene ved den kristne dåpens natur er omtalt uten å gå dypere inn i de teologiske forklaringsmodellene.

¹⁹ «Å feire livet» peker både på et skapelsesteologisk dåpssyn, men konkurrerer også med ikke-kristne livsriter.

²⁰ Fadderskap er en viktig del av dåpens trosopplæring. I økende grad er det relasjonen fadderskap som vektlegges, mens kirken tar seg av tilbud om trosopplæring.

²¹ Dåpen må foregå i vann og vannet har stor symbolverdi. Den jødiske arv om renselse ligger til grunn.

²² Kirken operer med to begrep knyttet til synd: arvesynd og gjerningssynd. Her nevnes ikke arvesynd, som dåpen klassisk er en renselse fra. Ordet arvesynd finnes ikke i teksten.

2.3 «Livstegnet. Et hefte om dåpen»

Teksten er publisert i februar 2020, og utgitt av Bispemøtet i Dnk²³. Oppdraget er fra Kirkerådet med ønske om å utarbeide materiale om dåpen til menighetene. Heftet kommuniserer primært til internt bruk. Biskopene har derfor laget en kort tekst («Dåpens gave») og et noe lengre ressurshefte for felles samtale og refleksjon blant kirkelig ansatte, menighetsråd og frivillige. De skriver i forordet at de ønsker å stimulere til fornyet refleksjon om dåpen. Det syns jeg vitner om en tillitsfull og åpen holdning til troens mysterier.

Først i heftet gjentas «Dåpens gave». Heftet er også illustrert med fargefoto. Ved denne teksten ser vi en ung, kvinnelig prest som døper en farget ungdom som selv lener seg over døpefonten. Dåpskandidaten bærer hvit konfirmasjonsskappe.

«Livstegnet» er inndelt i kapitlene «Bakgrunn», «Dåpens tegn», «Tegn til frelse», «Tidspunkt for dåp», «Livet i dåpen» og «Dåp og kirke». Illustrasjonsfoto viser en kvinnelig, eldre prest, som korstegner et spedbarn som bæres til dåp av en ung mann med en ung mann og en ung kvinne i bakgrunnen. Hvilken familiekonstellasjon de har kommer ikke frem av fotografiet. Dåpsbarnet bærer klassisk lang, hvit dåpskjole. Det følger enda et illustrasjonsfoto der en middelaldrende, mannlig prest døper et noe eldre barn med en ung hvit mor og en mørk far med ulik hudfarge. Familien er ikledd penklær, men barnet har ikke hvit dåpskjole. Allerede nå fremstår illustrasjonsfotografiene som inkluderende og bevisst på å motvirke det tradisjonelle inntrykket av at Dnks medlemmer hovedsakelig er hvite, heterofile mennesker ikledd bunad som døper sine spedbarn i klassisk hvit dåpskjole. Vi kjenner til fra forskning at disse holdningene har ekskludert andre fra å søke dåp og tilhørighet i kirken på grunn av økonomi²⁴, sivil status²⁵ eller seksuell legning²⁶.

²³ Den norske kirke, Bispemøtet. *LIVSTEGNET. Et hefte om dåpen*. (Oslo: Kirkens hus, 2020).

²⁴ Andreas Sandberg, Ingegerd Sjölin og Josephine Ganebo Skantz, *Dop i förändring. En studie av föräldrars aktiva val och församlingars strategiska doparbete*. (Uppsala: Svenska kyrkan, 2019), 109.

²⁵ Harald Hegstad, *Dåpen. En nådens kilde*. (Oslo: Verbum, 2019), 140.

²⁶ Ida Maria Høeg og Ann Kristin Gresaker, *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutningen om dåp i Oslo bispedømme*. (KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, KIFO Rapport 2015:2), 51.

2.3.1 Bakgrunn

Kapittel «Bakgrunn» tar for seg dåpen som sakrament og peker mot et hellig mysterium. Videre trekkes Det nye testamentet (NT) inn sammen med bekjennelsesskriftene, liturgiene og salmeboken som hjelpemiddel til å forklare mer når vi søker å forstå dåpens betydning.

Dåpen beskrives også her som grunnleggende for vår kristne identitet og som kirke, og det understrekes at dette er en sannhet som har eksistert siden kristentroens begynnelse. I tillegg til dåpsbefalingen i Matteusevangeliet nevnes massedåpen i Apostelgjerningene den første pinsen²⁷. Dåpens tradisjon i Norge gjennom 1000 år, og den tette tilknytningen til kulturforståelsen av å være en samfunnsborger beskrives som fortsatt eksisterende selv om dåp ikke lenger er en plikt.

Helt konkret uttrykker biskopene her at teksten skal handle om hva dåpen innebærer og hvorfor kirken døper mennesker. Og videre «Endringer i samfunnet krever at kirken og kirkelige medarbeidere må arbeide med hvordan de forstår og formidler dåpens mening. Vi må spørre hvordan dåpen kan møte menneskers livsfølelse og gi trygghet og forankring i en urolig og omskiftelig verden..» Dette er en inviterende uttalelse fra Bispemøtet. I stedet for å gi menighetene en fasit i form av en kirkelig katekisme oppfordres altså leseren til refleksjon og videreutvikling av forståelse og formidling. I bunnen kan vi kalle det teologi og forkynnelse. Det er ikke et lite oppdrag. Kirken som tilbyder av dåp, ønsker at flere skal få mulighet til å oppleve «trygghet og forankring» gjennom dåpen og den kristne tro.

Dåpens betegnes her eksplisitt som grunnleggende fordi den rommer hele den kristne tro og omslutter livet hele livet. Som sakrament er dåpen potensielt livsforandrende i sin virkning.

2.3.2 Dåpens tegn

Andre kapittel tar for seg de ulike tegnene i dåpen og deres symbolikk. Først innledes det med vannets livgivende funksjon i skapelsesberetningen, og vår avhengighet til vannet og økosystemet for å leve på jorden. Det nevnes også flere referanser til både Det gamle og Det nye testamentet der vann har vært et av Guds virkemiddel ovenfor menneskene. Vannet er det viktigste tegnet i dåpen, og det poengteres at vann ikke har en magisk virkning i seg selv.

²⁷ Apg 2,41.

Vannet blir et tegn på noe større. Dåpens konkrete virkning oppstår gjennom Guds ord hvor dåpen deretter blir et middel for Guds nåde. Luther har spesifisert dette i Den lille katekismen: «Dåpen er ikke bare vann. Det er vann som er helliget ved Guds befaling og forent med Guds ord». Det er altså ikke vannet i seg selv som gjør jobben, men «Guds ord som er forent med vannet, og troen som liter trygt på dette ordet». Guds ord og troen blir et nådemiddel.

De andre tegnene som beskrives er korset som tegnes over dåpskandidaten, hånden som legges på dåpskandidatens hode og lyset som tennes for dåpskandidaten. Dette er ikke sakramentale tegn som vannet, men som heftet sier, de «uttrykker likevel viktige sider ved det som skjer i dåpen».

Sist i kapittel to kommer en presisering som er verdt å merke seg. Her spør de hvordan dåpen skal forstås som tegnhandling. Jeg referer:

«Noen har forstått dåpens rolle som rent symbolsk, som en illustrasjon av eller bekreftelse på noe Gud allerede har gjort. En slik forståelse kommer imidlertid ikke til rette med hvordan Det nye testamentet omtaler dåpen, eller slik store deler av kirkens tradisjon har forstått dåpen som et nådemiddel. I luthersk sammenheng tenker vi at Gud handler i dåpen. Den er et tegn som ikke bare viser ut over seg selv, men er et virkekraftig tegn som gir del i det tegnet peker på. Dåpen peker ikke bare på frelsen, men gir oss del i frelsen.»

Dette avsnittet er en svært viktig presisering i debatten om ulike dåpssyn og teologiske dogmer som ligger til grunn for dåpens teologi. Jeg vil utdype dette i diskusjonen om dåpens nødvendighet. Jeg bemerker nå bare at det klassiske synet på korsteologi og dåpens nødvendighet ikke er utkonkurrert av det mer skapelsesteologiske synet som har fått sitt voksende innpass i nyere tid. Sistnevnte har ikke helt tatt over. Dåpen gir del i frelsen, legger Bispemøtet vekt på i teksten.

2.3.3 Tegn til frelse

Tredje kapittel utdyper videre fra kapittel to om dåpens funksjon og plass i frelsesøkonomien. Her tas begrepet arvesynd opp. Det er et ord som ikke befinner seg i verken hyrdebrevet eller dåpsliturgien, men er viden kjent som et dogme i den vestkirkelige tradisjonen. Arvesynden

har vært et omdiskutert tema og har av flere dåpsforeldre blitt oppfattet som negativt ladet. Mange har misforstått arvesyndens innhold og begrepsforståelse i en større sammenheng. Her presiserer Bispemøtet at arvesynden ikke er biologi, men «at vi alle fødes inn i en sammenheng hvor synden har makt.» Videre at «Gud vil gjenopprette og gjøre helt igjen det som destruksjon og synd bryter i stykker og legger øde. Gjennom sin frelseshandling virkeliggjør Gud sin vilje med verden og fører den tilbake til fellesskap med seg.»

Videre leser vi at vi ikke kan frelse oss selv. Det minnes om at frelsen er Guds initiativ og verk. Igjen presiseres det at dåpen ikke kun er et tegn eller symbol, men etter vår kirkes tro «skaper Gud i dåpen det som tegnet inneholder». Igjen, den som døpes får del i Guds frelseshandling, slik som beskrevet i kapittel to.

Så får vi mer informasjon fra Bibelen om vannet. Dåpen beskrives som «et bad som renser fra syndens skyld. Vannet renser oss fra synd og overøser oss med Guds ånd». I tråd med luthersk teologi bruker heftet Bibelen som fundament og utgangspunkt for dåpen, men det trekker også inn bekjennelsesskriftene som argument. «I den nikenske trosbekjennelse bekjenner vi én dåp til syndenes forlatelse». På neste side trekkes også enda en forpliktende bekjennelse inn. I Den augsburgske bekjennelse heter det at dåpen er nødvendig til frelse²⁸. Her utdypes det i neste setning med at «Dåpen er det middelet til frelse som Gud har gitt oss»²⁹.

Raskt etter denne grunnleggende forklaringen om dåpens nødvendighet for frelsen legges det til at «vi ikke kan legge begrensninger på Gud og Hans frelse. I tillit til Gud legger vi alle mennesker i Hans hender. Men Gud har bundet sin kirke til å døpe og forkynne frelsens evangelium knyttet til dåpen». Bispemøtet vil altså ikke ekskludere udøpte fra Guds frelse da ingen kjenner Gud fullt ut. Neste og siste avsnitt i dette kapittelet kommer derfor som en slags forsikring om at den kristne forståelsen av nåden allikevel er den vi forkynner. I avsnittet leser vi «Gud frelser sin verden gjennom det som skjedde med Jesus Kristus. Hans død og oppstandelse er de sentrale handlingene som gjør verden ny og bringer oss i et forsonet forhold til Gud. Budskapet om Jesus Kristus gir løfte om framtid og håp for en truet verden»³⁰.

²⁸ Art. 9

²⁹ Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 13.

³⁰ Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 13.

Dåpen er altså nødvendig, renser for synd, opphever arvesynden, gir oss del i Jesu Kristi død og oppstandelse og tar den dømte inn i det evige liv som starter allerede dåpsdagen med håp for evigheten. Samtidig vil ikke Dnk fordømme de udømte eller foreldre som velger å avstå fra å dømpe sine barn, og kan ikke si hvem som eventuelt ikke vil bli frelst. En måte vi kan lese denne holdningen på er gjennom avsnittet «I dåpen får den dømte en fornyet relasjon til den treenige Gud. Den som dømpe blir bekreftet som et Guds barn og føres inn i et personlig fellesskap med Gud. Gud kaller den dømte ved navn, og den dømte kan tiltale Gud som Far...». I senere diskusjon om dåpsyn og hvordan vi skal forstå den kristne dåpen vil disse ordene uttrykke en dogmatikk og holdninger, som vi tildeler et moderne trossamfunn. Hvem er Guds barn? Når blir man Guds barn? Hva innebærer en fornyet relasjon til den treenige Gud kontra den tidligere relasjonen om denne allerede eksisterer? Hva vil et personlig fellesskap med Gud innebære i motsetning til et upersonlig? En ikke gjenopprettet relasjon?

2.3.4 Tidspunkt for dåpen

Den norske kirke oppfordrer til barnedåp og inkluderer samtidig alle udømte i sin invitasjon til dåp. Udømte barn er også invitert og inkludert til fellesskap og trosopplæring. Et avsnitt i kapitlet som jeg ønsker å trekke frem er følgende:

«Når vår kirke mener det er riktig å dømpe små barn, er det på grunnlag av en forståelse av hva dåpen gir og hva mennesker trenger, uavhengig av alder. Etter en luthersk forståelse er dåpen et nådemiddel der Gud gir oss frelsens gave. For foreldre som ønsker det beste for barna sine, er det derfor naturlig å bære dem til dåpen så tidlig som mulig»³¹. Her overrasker Bispemøtet med en tekst som det er verdt å se nærmere på. Hva er å ønske det beste for barn? Og trenger små barn nåden? Det vil jeg se nærmere på i diskusjonen av dåpens funksjon.

2.3.5 Livet i dåpen

Kapittel fem beskriver livet i tro som et liv i dåpen. Trosopplæring, fadderskap og den kristne familie og kirke som sammen jobber for personlig vekst. «Å leve i dåpen handler både om å vende seg fra det onde og til det gode, bekjempe urett og fremme det gode. Dåpen er et uttrykk for Guds kjærlighet til oss, og som dømte kalles vi til å gjøre kjærlighetens gjerninger.

³¹ Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 14.

Dåpen holder oss fast i et ansvar for enkeltmennesker og samfunn, lokalt og globalt, og for hele Guds skaperverk. Dåpslivet og det allmenne menneskelivet hører sammen. Å være en kristen er å leve ut dåpens kall i familie, arbeid og samfunnsliv, sammen med mennesker som tror annerledes enn oss. I dåpen blir vi en Jesu disippel og kalles til å følge ham»³².

Her ser vi at Bispemøtet kommuniserer tydelig om forventingene til et liv som døpt. Å være en kristen innebærer å følge Jesus, og å gjøre kjærlighetens gjerninger. Dåpen er derfor ikke bare et personlig trosanliggende, men har en samfunnsfunksjon på mikro- og makroplan. Det er ingenting som hindrer et menneske av en annen tro eller uten tro å gjøre kjærlighetens gjerninger. Her presenteres altså dåpen som inngang til et liv som kristen og hvordan vi som enkeltpersoner og fellesskap både tilhører den verdensvide kirken og forpliktes til å leve ut vår tro.

2.3.6 Dåp og kirke

Her fortsetter temaet om et liv i dåpen, sett i lys av tilhørighet til den verdensvide kirke og kirkens helhet. Alle i kirken er av samme verdi og verdighet, står det i teksten. Både sakramentene som kirken forvalter og religiøse handlinger er for det kristne livet i dåpen. «Dåpen er inngangen til livet som kristen, nattverden det sakramentet som nærer det kristne livet. Å delta i gudstjenesten, lese i Bibelen og å be hører til livet i dåpen»³³. Så fremkommer det allmenne prestedømmet i luthersk teologi, at dåpen «kaller og innvier til tjeneste i kirken og verden». Alle dømte har et ansvar for å vitne om Jesus Kristus og forkynne evangeliet i ord og handling. Her ser vi at dåpen både gir og forplikter på en relativt omfattende måte. Kan vi si at dette er opplysninger som presenteres med små bokstaver nederst i kontrakten? Det vil jeg ta opp videre i diskusjonen om dåpens funksjon og nødvendighet.

Et annet viktig avsnitt i dette kapitlet er hvordan man forholder seg til udømte og ikke-kristne. Heftet forfattet det slik: «Noen er døpt og andre ikke. At det er slik, gir ingen grunn til å se ned på mennesker med annen tro eller livssyn. Tross uenighet om tro og livssyn har vi vår menneskelighet til felles – en menneskelighet vi tror er gitt av Gud. Derfor kan vi også leve fredelig sammen i samfunn og familie, og sammen arbeide for det gode og mot det onde. Dåpen gir oss del i en gave som er til det beste, ikke bare for oss selv, men for hele Guds

³² Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 17.

³³ Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 18.

verden». Det dialogiske og diakonale, misjonerende og globale perspektivet i den kristne troen er bakt inn i en formaning om godt naboskap og vennlighet tross ulik tro og religiøs praksis. Dnk sier altså igjen at kristendommen er den sanne og rette tro og levemåte, men presiserer at den kristne aldri må sette seg over eller fordømme sin neste på grunn av våre ulikheter.

Kapittelet er illustrert med et fotografi av en utendørs barnedåp på et snaufjell. Familien er samiske og består av et lite barn, en kvinne og en mann, samt en mannlig fadder. Presten er en eldre mann av uvisst opphav. Det har vært viktig for Dnk å sterkere markere inkludering av minoriteter, og den samiske befolkningen har i økende grad fått sitt språk, sin kultur og musikk mer integrert i Dnk enn tidligere.

På siste siden i heftet ser vi et større fotografi av en barnedåp i en kirke der en kvinnelig prest døper en liten pike på ca. 1-2 år kledd i kjole og pen jakke. Hun ligger ikke, men er oppreist foran døpefonten mens presten heller vann i hånden fra døpefonten. Moren som bærer til dåp holder datteren, mens det som kanskje er bestemoren står bak som fadder. Bildet illustrer kvinner og feminisme i Dnk. Om datteren er enslig, samboende eller gift sier ikke bildet noe om. Men det legges merke til at det er én forelder som bærer til dåp.

Ingen av dåpsbildene i brosjyren har vist dåpsfølger i bunad eller folkedrakt som har vært det tradisjonelle plagget å kle seg i til barnedåp og familiefest i kirken. Den klassiske hvite dåpskjolen til dåpskandidaten er brukt på noen av bildene, men ikke alle.

2.4 Den norske kirkes nettsider om dåp

På forsiden av Dnks hjemmeside om dåp ligger en video med tittelen «Velkommen til dåp!». Filmen er tidligere vist på kino som del av kommunikasjon og markedsføring om dåpen, og er publisert på YouTube 08.04.2015³⁴. Filmen er stemningsskapende med rolige, varme bilder av et ungt par som får et barn og viser bilder fra sykehuset, hjemkomsten, hjemmet og kirken der barnet døpes. I tillegg til en mannlig stemme som snakker trøndersk dialekt, spilles myk pianomusikk for ytterligere stemning av noe stort og spesielt. Det er nærmest umulig å ikke

³⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Qs1ZheHFjzl>.

bli emosjonelt berørt av budskapet om livets under og den gleden mennesker føler når barn kommer til verden.

Teksten til videoen³⁵ er slik:

«Når vi gir liv til et annet menneske, forandres også våre egne liv. Vi blir forandret for alltid, fordi det finnes noen som blir viktigere enn oss selv. De som er tøffe, blir myke. De som er utålmodige, bli tålmodige. Og alt som før gikk fort, går litt saktere. Vi føler at vi har vært med på et mirakel, og det stemmer på mange måter. Går vi åtte generasjoner tilbake, må 250 formødre og -fedre treffes på nøyaktig rett tid for at vi skulle bli til. Bytter vi ut bare én av dem, ville vi aldri fått muligheten. Går vi enda lenger tilbake, står vi mennesker overfor livets store mysterium. Skapte universet og livet på jorda seg selv, ut av ingenting? Eller var det noen som skapte det? Vi mennesker tror ulikt om det. I kirka er det rom for både tro, undring og sikkerhet. Når et barn blir båret til dåp, blir vi minnet om at ingen kan bære seg selv. Dåpen knytter oss sammen i tro, håp og kjærlighet».

Teksten «Les mer om dåp på kirken.no.» er skrevet på siste bilde.

Videoen er del av kommunikasjonen om dåp fra Dnk til allmennheten. Her ønsker kirken å minne om at dåpen finnes og invitere til dåp uten å gå inn på spesielle trosdogmer eller kristne uttrykk. Selv navnet Jesus og ordet Gud er utelatt fra filmen. Når vi går igjennom teksten som leses finner vi at filmen appellerer til alle ved å favne bredt. Det er «mennesket» som tiltales og menneskelige erfaringer som trekkes frem. Første setning påstår også at det er «vi» som «gir liv til et annet menneske». Det kan tolkes som at det er menneskene selv som skaper og ikke Gud som står bak skapelsen av det nye barnet. Men det kan også ses i lys av skapelsesteologi der Gud skaper gjennom sitt skaperverk, natur og mennesker. Setningen verken inkluderer eller ekskluderer Guds mulige handling.

Videre kommer allmenne beskrivelser av hvordan noen mennesker kan påvirkes etter å ha opplevd å få egne barn. «Vi blir forandret for alltid..». Deretter kommer vi i kontakt med ordet mirakel. «Vi føler at vi har vært med på et mirakel, og det stemmer på mange måter».

³⁵ <https://kirken.no/nb-NO/dåp/>.

Hva legges i betydningen av ordet mirakel? Kan det peke mot en uforklarlig og overnaturlig hendelse i ordets rette betydning eller henter Dnk mot Guds medvirkning? Neste setning gir et matematisk regnestykke for genetisk sammenfall for å ende opp i vår unike individualitet. Deretter går teksten lenger tilbake i tid og tar seeren inn i livets store mysterium, og spør rett ut: «Skapte universet og livet på jorda seg selv, ut av ingenting? Eller var det noen som skapte det?» Siden det er Dnk som spør ligger det i kortene at kirken mener det var Gud.

Men der kommer teksten de tvilende til unnsetning med én gang. «Vi mennesker tror ulikt om det». Kirken tydeliggjør at det å ha en tro eller en tvil går ut på det samme, ingen vet helt sikkert. Nå er seeren dratt med inn på en filosofisk og eksistensiell reise. Så kommer invitasjonen: «I kirka er det rom for både tro, undring og sikkerhet». Her inviteres den som ser videoen til å komme til kirka og tilhøre kirka med den man er, slik man er uten fordømmelse for en tro slik den måtte være.

Nå nevnes dåpen for første gang. Dåpen er en påminnelse om at ingen kan bære seg selv. Det kan alle kjenne seg igjen i. Vi har alle vært nyfødte, små og sårbare barn. Siste setning om at dåpen knytter oss sammen i tro, håp og kjærlighet er også gjenkjennelig for alle mennesker. Det er riktignok et begrep vi finner i en bibelsk tekst som brukes hyppig i kristen forkynnelse og liturgi³⁶. «Så blir de stående, disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten» lyder siste vers. Dette verset har ofte blitt til det folkelige uttrykket «Størst av alt er kjærligheten» og tydes som en menneskelig kjærlighetskraft. Teksten brukes både i Dnks liturgi til vielse og gravferd, men kulturelt like så i lyrikk, kunst og musikk. Kirken gjør god markedsføring i å bruke en bibeltekst som er allment kjent og svært populær. Her er det mange allmenne, lett gjenkjennelige forhold som gjør at både kirken og troen kan fremstå som attraktiv for folk flest, og dermed invitere bredt til dåp og fellesskap.

En av undersidene til dette nettstedet er en side som heter «Seks gode grunner til dåp»³⁷. Jeg vil nevne disse grunnene i sammenheng med videoen. Som del av et markedsføringstiltak er det interessant å se hvilke argumenter kirken bruker for å kommunisere dåpens funksjon, betydning og mulighet.

³⁶ 1 Kor 13, 1-13.

³⁷ <https://kirken.no/nb-NO/dåp/seks%20gode%20grunner%20til%20dåp/>.

2.4.1 «Seks gode grunner til dåp»

På nettsiden står følgende tekst:

1. Dåp er tradisjon.

Tradisjoner uttrykker det som er viktig for mennesker. Tradisjon er ikke uttrykk for likegyldighet eller ubevissthet. Tradisjon er en del av vår identitet som vi kan velge å videreføre.

2. Dåp er å bli ønsket velkommen.

Rundt den som døpes er foreldre, familie og venner. Dåpen fører oss inn i menigheten, hele Den norske kirke og den verdensvide kirke. I dåpen knyttes vi sammen med kristne søsken over hele jorden.

3. Dåp er å ta imot Guds kjærlighet.

Dåpens vann og dåpens løfter formidler Guds nåde og kjærlighet. Det å være døpt er å leve omsluttet av Guds kjærlighet.

4. Dåp inviterer til det store mysteriet.

Tro er et møte med det vi ikke forstår. Dåpen er en invitasjon til undring i møte med livets mysterium og tillitsfull mottakelse av troen.

5. Dåpen lar oss leve og vokse i troen.

Ingen vokser opp i et nøytralt rom. De kristne verdiene er et godt livsgrunnlag. Gjennom dåp og innføring i troen får barnet et grunnlag for å gjøre selvstendige valg. Menighet og hjem står sammen om å utforske dåpens gave.

6. Dåpen gir håp.

Dåpen bærer gjennom livet og har et håp som bærer utover dette livet. Jesus kaller alle til dåp. Vi døpes til å leve et liv med Jesus. Dåpen gir oss del i Jesu oppstandelse. Dåpens løfter setter våre liv inn i Guds evige perspektiv.

Her har Dnk valg å ta for seg allment kjente argumenter for dåp i moderne tid. Vi vet at tradisjonen har stått sterkt og de fleste steder i landet fortsatt er en betydelig beveggrunn for

barnedåpen. Den norske identiteten beskrevet som kristen og humanistisk kulturarv holdes ved like. For mange er det bare «naturlig å døpe» uten at de kan argumentere med teologiske årsaker for dåp eller medlemskap i Dnk. Dernest trekkes fellesskapet frem som en god grunn til å døpe. Et barn blir født inn i en familie, familien tilhører samfunnet, og samfunnet og kirken og verden forbindes med å tilhøre og å være trygg. At dåpskandidaten får tilgang til et globalt fellesskap av kristne, gir en forsterket familiefølelse.

Guds nåde og kjærlighet kommuniseres som et gode som barnet får formidlet i dåpen. Det samme gjelder det store mysteriet av tro og undring som mennesker kan vokse igjennom livet. Helt til slutt omtales håpet som en grunn for å døpe. Men her introduseres Jesus for første gang som en grunn til å døpe. Jesus kaller alle til dåpen og vi døpes til et liv med Jesus. Fordi vi døpes får vi del i oppstandelsen og derav et håp som bærer utover dette livet. Her er hele den kristne grunnpakke med korsteologi, Jesu død og lidelse for vår skyld, forkynt i få setninger pakket inn under overskriften «Dåpen gir håp». Men teksten sier at vi får del i påskefortellingen, er det egentlig det samme som å få del i oppstandelsen og dens guddommelige virkelighet? Jeg mener nei.

2.5 Dåpsliturgien. Ordning for dåp av 2017

Jeg kommer ikke til å lime inn hele dåpsliturgien her i oppgaven, men trekke ut de delene av teksten som er relevant for å diskutere og svare på problemstillingen. Liturgien er inndelt i en mottakelse til dåp der det leses tekst fra Bibelen³⁸, før det bes for dåpskandidaten/e og dåpsbefalingen³⁹ leses. Deretter skal foreldre og faddere vitne for sitt ansvar ved å bringe kandidaten til dåp. Dette lyder som følger:

«Dere skal være vitner om at dette barnet er døpt med den kristne dåp. Sammen med vår menighet og hele kirken får dere del i et hellig ansvar: å vise omsorg for henne, be for henne, lære henne selv å be og hjelpe henne til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, så hun kan leve og vokse i den kristne tro».

³⁸ Mark 10, 13-16.

³⁹ Matt 28, 18-20.

Så følger forsakelse og trosbekjennelse som leses høyt i fellesskap før selve dåpshandlingen. Her leses en bønn med påfølgende epiklese. Det er i epiklesen at Den hellige ånd påkalles over vannet for å gjøre Guds Ord virkningsfulle sammen med dåpsritualet. Denne bønningen og epiklesen lyder slik:

«Barmhjertige Gud, vi takker deg for at dåpens vann ved ditt ord er en nådens kilde, der du tilgir oss vår synd, frelser oss fra dødens makt og gir oss løfte om det evige liv. Send din Ånd så hun som døpes reises opp til det nye livet med Jesus Kristus, vår Herre».

Her får vi vite hva dåpens løfte er: nåden dåpskandidaten får ta del i, syndstilgivelse, frelse fra dødens makt og løfte om det evige liv. Her foreligger ingen tvil om at liturgien bekrefter Bibelens lovnader og bekjennesskriftenes argumentasjon for dåpens nødvendighet og funksjon. Etter epiklesen bes en bønn for dåpskandidaten som så tegnes med det hellige korset som et tegn på tilhørighet til Jesus og troen på ham. Så døpes kandidaten med tre øser med vann i Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn. Deretter bekreftes dåpen ved håndspåleggelse og stadfestingsbønn «Den allmektige Gud har i dåpen gitt deg sin hellige Ånd, født deg på ny og tatt deg inn i sin troende menighet. Gud styrke deg med sin nåde til det evige liv. Fred være med deg»⁴⁰. Etter dåpen tennes et lys for dåpskandidaten som symbol på Jesus som lys i verden. Dåpsritualet avsluttes med en bønn og eventuelt salmesang (dåpssalme).

Det mest interessant med dåpsliturgien i denne sammenhengen er å se på hva kirken sier om handlingen og hvilke lovnader som gis. Spesielt kommer da foreldres og fadderes ansvar tydelig frem. Å leve i troen forutsetter at omsorgspersonene viser omsorg og ber for barnet/dåpskandidaten, også lærer henne å be og hjelper henne å bruke Guds ord. Da forutsetter vi både en eksisterende tro og kjennskap til bønn og Bibel. Videre har de ansvar for å lære barnet å delta i den hellige nattverd når det blir gammelt nok til det. Det er ikke praksis i Dnk for at spebarn mottar nattverd. Foreldre og faddere er altså trosforvaltere for dåpskandidaten til hun selv er i stand til å tilegne seg kunnskap, lære og vokse inn i kirkens praksis og delta i nattverdssakramentet når det blir mulig. Jeg vil mene at dette er tydelig formulert som en forutsetning for dåpen som skal vitnes og samtykkes i. Vi vet allikevel at det ikke praktiseres noen kontroll av verken kunnskapsnivå, trosdogmer eller religiøs

⁴⁰ Kirkerådet. *Ordning for dåp*, 12.

praktisering av menigheten slik det pågikk i forgangne tider. I hvilken grad foreldre og faddere er gjort kjent med sine forpliktelser før dåpen finner sted vites ikke sikkert. Noen prester driver trosopplæring i form av dåpssamtale og forberedelse til dåp, mens andre bruker dåpssamtalen på å bli bedre kjent med familien og informere om kirkens tilbud.

Når det gjelder dåpens funksjon og plass i frelsesøkonomien, i særdeleshet dens nødvendighet, kan vi se til bønn og epiklese. Her bekjenner kirken at dåpens vann ved Guds ord blir til en nådens kilde, at dåpskandidatens synd blir tilgitt og at mennesket frelses fra dødens makt og får et løfte om det evige liv. Det mest grunnleggende ved kristendommen presenteres her, og loves den som skal døpes. Skal vi tolke teksten og derav liturgien med den alvorlighetsgrad den fortjener kan vi trygt si at det ikke finnes noe viktigere enn dåpen. For det er i dåpen at mennesket blir bundet til Kristi frelsesgjerning og satt fri fra djevelens og dødens makt. At det må tydes som en helt grunnleggende forutsetning for å få del i løftene mener jeg er åpenbart. Man kan tro på Jesus, men initiasjonen som en kristen og del av menigheten skjer i dåpens sakrament. Det er slik Dnk og andre kirkesamfunn forstår dåpens funksjon⁴¹.

3 Kontekst

3.1 Svenske kyrkans erfaring med kommunikasjon om dåp

Når vi kikker over grensa til våre naboer i øst finner vi at deres løsrivelse fra staten har gitt et nytt rom for vekst. Den norske kirke ble først i 2017 satt fri fra statlig binding, og må tenke nytt om organisering, drift og fremtidsvisjon. Svenska kyrkan (Sk) ble forløst fra staten i 2000. Da biskopene i Sk i 2011 skrev et liknende hefte som «Livstegnet» kalt «Leva i dopet» adresserte de temaet om å aktualisere seg inn i vår tid.⁴² Også denne teksten tok opp spørsmålet om hvorfor vi døper. Årsakene til at vi døper, hva det innebærer og hva et liv i vekst i dåpen betyr er ment som videre inspirasjon for prester og menigheter. Begge skrivene er altså primært for intern bruk.

⁴¹ De som praktiserer voksendåp, har andre argument for sin praksis av trosdåp der dåpskandidaten må være av en viss alder for å forstå hva man tar del i.

⁴² Svenska kyrkan, *Leva i dopet*.

De sier at dagens spørsmål ikke alltid kan besvares med gårldagens svar. De spør også hvordan vi kan gestalte dåpen i vår tid slik at vi er rettferdige mot evangeliet og dåpen blir meningsfull for dem som tar imot den. Evangeliet er grunnmuren for kirkens liv og arbeid, og det rekket oss i Guds Ord, dåpen og nattverden.

Om riter skriver de: «Gud søker varje människa. Det är på Guds initiativ som dopet sker. Gud är alla människors ursprung. Därför önskar Gud inte människan ett liv i ensamhet, utan ett liv i relation med Gud. När vi samlas till dop har vi svarat på Guds tilltal och inbjudan⁴³. Videre: «Kampen mellan gott och ont benämns och det onda förkastas. I dopet sker någöt. Relationen till Gud återstills och ger möjligheter till växt. Trosbekännelsen som sedan läses får ett drag av protestsång och tron förknippas med avståndstagande från tillvarons destruktions⁴⁴.

Svenskene går i sin tekst i rette med den store avstanden mellom bekjennelsesskriftenes og Luthers språk i motsetning til vår tids talemåte, og forklarer det slik: «Luther använder drastiska ord, eftersom dopet innefattar livet i hela dess vidd av smärta oc lycka. Idag beskriver vi oftast livets och dopets dramatik med andra ord: mening som trotsar meningslöshet, tillhörighet som ges som gåva och inte bygger på prestation, kärlek som övervinner allt som står emot den. Dopet ger oss grund för hoppet att vår väg alltid går genom döden åter till livet, att oppståndelsen gäller oss och att vårt liv har mening»⁴⁵.

Teksten fremhever ni dåpsmotiv som bekrefter at dåpen er veien inn til kirkens fellesskap og handler om hele det kristne livet, hvordan vi skal forstå skiftet og hva som er ønsket av oss.⁴⁶

1. ... att dö och uppstå med Kristus
2. ... att klä sig i Kristus
3. ... att vara kyrka
4. ... att födas på nytt
5. ... att bli ren och ta emot Guds Ande
6. ... att förlåtas
7. ... att ha ett uppdrag

⁴³Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 8.

⁴⁴Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 9.

⁴⁵Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 16.

⁴⁶ Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 19

8. ... att leva i och av nåd
9. ... att vara välsignad

Jeg vil ikke gå dypere inn i forklaringene av disse overskriftene, men synes de er verdifulle å ta med seg videre. I Sverige var dåp påbudt av kyrkolagen av 1686, og helt frem til 1996 ble man automatisk medlem av Sk dersom en av foreldrene var medlem. Da kom nye regler hvor dåpen ble inngangen som medlem i kirken. Denne nye situasjonen aktualiserte behovet for å reflektere rundt hvordan man inviterer til dåp og gir kunnskap om dåp. Religiøs mangfold i det moderne Sverige nevnes også, og at religionsfrihet ble innført først i 1951⁴⁷. Videre kommer et avsnitt om sekularisering og individualisering som er svært relevant for Norges situasjon.

Her leser vi: «Religiösa auktoriteter och gemensamma bilder ersätts av individuella tolkningar av tillvaron. Detta innebär inte att religionen trängs undan, utan snarare att den ändrar karaktär och blir ett uttryck för individens val. För en del människor som inte har egen kontakt med religiöst liv framstår religionen som något förlegat. Ibland ser eller hör man kristen tro avvisas med hänvisning till att det är orimligt att «tro på Adam och Eva». Den levande kristna skapelsestron med ett integrerad naturvetenskapligt betraktelsesätt är okänd för många.. En viktig uppgift i framtiden är att bearbeta frågan hur församlingen hanterar sekularisering och individualisering i relation till sitt dopuppdrag. Vi behöver diskutera hur vi kan bejaka synen på tron som en individuell angelägenhet samtidigt som vi värnar det gemensamma.. Församlingens uppgift är att koppla samman den tro som redan finns där med kyrkans tro och tradition.» Og det siste spørsmålet «Hur tar vi till vara de möjligheter som ges då kristen tro kan introduceras på nytt?»⁴⁸

I tillegg til dette heftet fra de svenske biskopene vil jeg vise til forskning fra Kristina Torin «Dåpens innhold i Svenska kyrkan. En studie av forholdet mellom læringsdokument og aktuelt informasjonsmateriale»⁴⁹. Hun har oppdaget det samme fenomenet vi har i Norge, at kirken har behov for å markedsføre dåpen på en annen måte enn tidligere, og at kirken uttaler seg på ulike måter i ulike sammenheng. Hun har derfor sammenliknet grunnleggende tekster

⁴⁷ Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 45.

⁴⁸ Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 47.

⁴⁹ Kristina Torin, *Dopets innebörd i Svenska kyrkan. En studie av förhållandet mellan lärodokument och aktuellt informationsmaterial*. I *dop, Årsbok för svenskt gudstjänstliv SGL 86/2011*, redigert av Stephan Borgehammar, (Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011), 33.

for Svenska kyrkans tro, som bekjennelse og lære i kirkeordning og kirkens hjemmesider og brev som er sendt til nybakte foreldre. Artikkelen er en bearbeiding av eksamensarbeidet ved Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund «Nyttan med dopet – En undersökning av Svenska kyrkans motiveringar til varför en människa bör döpas», 2010⁵⁰. Som grunnlag har hun valgt de samme bekjennesskrifter jeg tidligere har beskrevet i denne oppgaven: Bibelen, de tre oldkirkelige bekjennelsene, den augsburgske bekjennelse og dennes apologi, samt Luthers katekismer. Hun omtaler også andre dokument som ikke er relevante for Den norske kirke. En oppsummering av bekjennesskriftene er at dåpen har mangfoldige effekter, og hun nevner spesielt fem: «dopet ger gemenskap med Kristus, dopet ger gemenskap med Kristi kropp, den döpte får del av Helig Ande, dopet förmedlar syndernas förlåtelse och den döptes föds på nytt»⁵¹. Andre ord som brukes er hvordan «Gud upprättar ett nytt förbund med den döpte och att Jesus ger ett löfte om närvaro i den döptes daglige kamp mot «den gamla människan». Den döpte får också del av Guds nåd och delar Kristi liv, död och uppståndelse». Dette er altså kjente argument og forståelse for dåpens natur og funksjon.

Når det kommer til kirkens nettside⁵² og brosjyrer⁵³ finner hun et ganske annet språk. Her har hun sammenfattet argumenter for ulike effekter av dåpen og identifisert det hun beskriver som «formuleringer som ikke beskriver spesifikke effekter av dåpen, men snarere uttrykker allmenne motivasjoner for at mennesker bør døpes». Resultatet ble en liste over ofte brukte ord, nevnt i rekkefølge over hvilke som hyppigst er brukt. Disse er:

Felleskap/tilhørighet, velkommen, løfte om nærvær, takknemmelighet, glede/fest, tradisjon, overgivelse, tilgivelse, ny fødsel, død og oppstandelse, ville det beste, kamp og seier, evig liv med Gud, kravløshet, velsignelsesakt, hellig ånd som gave, ikledd Kristus. Nøkkelbegrepet er fellesskap/tilhørighet, som alle 13 bispeddømmene, på svensk kalt «domkyrkoförsamlingar»,⁵⁴ har brukt i sin kommunikasjon. Velkomsten og at Gud lover dåpskandidaten nærvær er også hyppig brukt. Det spesielle med funnet er at fellesskap/tilhørighet har en så stor bredde, og innebærer både et fellesskap med Kristus/Gud, menigheten, medlemskap i Svenska kyrkan og den verdensvide kirke.

⁵⁰ «Nyttan med dopet – En undersökning av Svenska kyrkans motiveringar till varför en människa bör döpas». Artikel fra examensarbete vid Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund, vårtermin 2010.

⁵¹ Torin, *Dopets innebörd i Svenska kyrkan*, 46

⁵² Torin, *Dopets innebörd i Svenska kyrkan*, 47.

⁵³ Torin kontaktet alle domkyrkoförsamlingar i Svenska kyrkan, totalt 15 stk. Luleå og Karlstad hadde ikke trykt materiale tilgjengelig.

⁵⁴ Lund, Växjö, Göteborg, Skara, Linköping, Visby, Strängnäs, Västerås, Stockholm, Uppsala, Härnösand, Karlstad og Luleå.

På hjemmesiden fant hun passasjen «dopet genom alla tider har «varit den synliga bekräftelsen på varje människas självklara samhörighet med Gud»⁵⁵. Her poengteres et viktig poeng «Overøsing med vann blir dermed et bekræftende symbol for noe som allerede finnes, en relasjon mellom Gud og menneske som fra skapelsen av ble etablert. Det uttrykkes et «allerede nå», men snakkes ikke så høyt om «ennå ikke», som av teologer brukes å beskrives som «realisert eskatologi»». Her ser vi ansatser til diskusjonen om dåpssyn i endring. Torins oppsummering er derfor at bekjennelsesskriftenes tydeligste effekt av dåpen er syndenes tilgivelse i tillegg til dåpskandidatens nye fødsel og fellesskap med Kristus, hans liv, død og oppstandelse. Disse tre effektene som virker å være essensen av dåpens virkning forekommer veldig sparsomt i de brev, brosjyrer og hjemmesider som inngår i artikkelens materiale. Hun påpeker også at disse effektene som er sentral i den nikenske trosbekjennelsen og hos Luther, ikke nevnes på kirkens hjemmeside. Her er det omskrevet til «Gud vill befri oss från allt som förlamar och på så sätt förnya våra livsmöjligheter». Bare én forsamling nevner begrepet arvesynd⁵⁶. Funnene er svært interessante for oppgavens problemstilling og verdt å ta med seg inn i diskusjonen om kommunikasjonen om dåp fra Den norske kirke.

3.2 Et post-moderne samfunn i endring

At bispemøtet anbefaler alle som jobber med eller i kirken å reflektere rundt dåpen er et viktig signal om en ydmyk kirke som har forstått hvor viktig refleksjon og debatt er for å holde evangeliet og kristen tro levende. Vi må spørre oss selv om det kristne budskapet fortsatt fremstår som troverdig for moderne nordmenn. En slik refleksjon krever at man har forståelse av og kunnskap om hva som står på spill. Kirken er ikke en hvilken som helst organisasjon, men bygger på et helt bestemt grunnlag og har et helt bestemt formål⁵⁷. Som professor i systematisk teologi, Harald Hegstad skriver, er det nødvendig at hver ny generasjon må ta for seg Bibelen og arbeide med den ut fra den situasjonen de befinner seg i. Dette er ikke en ny oppfinnelse, men hele den moderne teologiens rammebetingelser som spesielt den evangelisk-lutherske tradisjonen har praktisert siden Schleiermacher og hermeneutikkens opprinnelse. Kontekstualisering skaper et levende evangelium innenfor den samfunnsmessige og kulturelle

⁵⁵ Torin, *Dopets innebörd i Svenska kyrkan*, 49.

⁵⁶ Torin, *Dopets innebörd i Svenska kyrkan*, 50.

⁵⁷ Harald Hegstad, *Kirke i forandring. Fellesskap, tilhørighet og mangfold i Den norske kirke*. (Oslo: Luther Forlag, 1999), 9.

rammen vi opplever oss selv i. Hva vi tenker om vår tro og teologi har godt av å være i dialog med den kirken vi er og de menneskene vi møter. Vi kan derfor kalle oss en empirisk kirke fordi en teologisk lære om kirken som overhodet ikke referer til kirken slik den faktisk er ikke har verdi⁵⁸. Han skriver at teologien må forholde seg til kirken i dobbel mening: At kirken både er en empirisk realitet, og kirken som trossannhet. Dette syns jeg er et interessant funn. Dnk er derfor bundet til å være en levende teologisk og kontekstuell kirke som samtaler og samvirker med det folket som er del av meningshetsfellesskapet. Som Norges største trossamfunn med 3,7 millioner medlemmer sier det seg selv at kontekstuell drift og forkynnelse må være en stor utfordring i et slikt mangfold av mennesker og ulike kulturer.

Den norske kirke er en folkekirke. Den er kirke for allmennheten, slik majoriteten av landet tilhører Dnk. Dette begrepet kan forstås på ulike måter. En kirke som er av og for folket, åpen og inkluderende, men på hvilke premisser? Noen oppfatter det folkekirkelige som en kontrast der folkemening og allmennreligiøsitet kan gå på akkord med kirkens egentlige budskap⁵⁹. Men kirken må ha integritet, og først og fremst være kirke med en forankring i sitt oppdrag: forvaltning og forkynnelse av Ord og sakrament hvor åndeligheten råder. Hegstad minner oss på at kirken alltid må orientere seg ut fra dette oppdraget som hun har fått på vegne av Gud⁶⁰. For å ivareta kirkens integritet er ikke å vinne flest medlemmer eller overtale til flest mulige dåp, men å være tro mot sitt oppdrag.

Norge er et post-moderne samfunn der vi ikke kan ta gamle tradisjoner for gitt uten videre. Nå kreves det at vi aktivt forholder oss til det gamle, hvordan det blir overlevert, og hva vi ønsker å gjøre med innholdet videre. Dette er en mulighet for å se våre tradisjoner og vår tro med nye øyne⁶¹. Ny teologi krever derfor nye uttrykksformer, ellers er den ikke lenger virksom slik tradisjonen var i tidligere tider. Den amerikanske teologen Gordon Kaufman trekker frem at teologien må forstås som en konstruktiv virksomhet, selv om troen på Gud er fast. Poenget er at teologien ikke kan slå seg til ro eller kapsle seg inn dersom den skal være i dialog med sin kulturelle kontekst⁶². Han understreker at teologiens hermeneutiske eller fortolkende oppgave må ivaretas slik at vi kan formidle på ansvarlig måte hva troen på Gud betyr i vår kultur og i

⁵⁸ Hegstad, *Kirke i forandring*, 14.

⁵⁹ Hegstad, *Kirke i forandring*, 22.

⁶⁰ Hegstad, *Kirke i forandring*, 146.

⁶¹ Jan- Olav Henriksen, *På grensen til Den andre. Om teologi og postmodernitet*. (Oslo: Ad Notam Gyldendal AS, 1999), 16.

⁶² Gordon Dester Kaufman, *In Face of Mystery. A Constructive Theology*. (Harvard, 1993).

vår livssammenheng⁶³. Men det post-moderne samfunnet er svært sammensatt, raskt skiftende og har definitivt sine begrensninger. Å formidle en tradisjonell teologi under slike forhold vil være krevende. Ifølge professor i systematisk teologi Jan-Olav Henriksen er post-modernitet kulturens konfigurasjon, hvordan kulturens «ulike elementer fremtrer som et hele på, der form og innhold, uttrykk og forståelser til sammen utgjør denne konfigurasjonens særpreg»⁶⁴. Det at kulturen er så sammensatt gir også mulighet for å uttrykke seg på nye måter. Disse mulighetene kan vi også forstå som utfordringer med mange ulike og sammensatte måter å forstå vår samtid. Det å orientere seg i livet og i troen blir ekstra utfordrende når alt er så sammensatt. Hvem har makt til å definere sannheten? Finnes det egentlig én sannhet?

Kirken og teologien har i tidligere tider definert for allmennheten hva som er sant om livet og om Gud. Men slik er det ikke lenger, den definisjonsmakten har de i stor grad mistet. Selv for troende er ikke kirken et alternativ til vitenskapen, men et valg om å tro. Kirkens bidrag blir én stemme blant mange, og dogmer fremstår ikke lenger som sannheter, men biter av et livssyn eller tro som har en sammensatt forankring. Vi kan se det som tradisjoner som har opparbeidet seg en posisjon i kraft av alder og tidligere status, eller som trosdogmer vi aksepterer som en nødvendig del av den religiøse pakken. Men for mange mennesker er både tradisjoner og dogmer oppe til ny vurdering. Noen av uttrykkene på det er nettopp fallet i dåpshall, medlemshall og kirkegang. Teologien er dog menneskers tolkning og fremstilling, både før og nå. Nye tider krever nye fremstillinger. Allikevel er vi bundet av en kjerne, og betingelsene for vår tolkning vil påvirke, men ikke fjerne kjernen. Henriksen formulerer det slik «Å tolke og tyde menneskers erfaringer ut fra troen på Gud som skaper, frelser og fullender, slik denne finnes uttrykt i de bibelske skriftene, er den kristne teologiens hermeneutiske oppgave. Det kan imidlertid ikke skje uten at teologien også ser på hvordan den erfarer sin egen oppgave og sine egne problemstillinger»⁶⁵. Selv om vår post-moderne tid favoriserer det individuelle og valgfrie, har hvert menneske behov for å knytte seg til noe som gjenkjennes som sitt eget. Hva som virkelig angår oss hver enkelt vil variere, men kirken som meningsforvalter og tjenestetilbyder har makt og autoritet til å formidle stor mening for den enkelte som velger å være en del av kirkens fellesskap. Dette være seg enten man er døpt inn i menigheten som barn og vokser opp med en familiær og naturlig tilhørighet, eller om man som ungdom eller voksen søker seg inn. Fellesskapet som tilbys er i økende grad

⁶³ Henriksen, *På grensen til Den andre*, 17.

⁶⁴ Henriksen, *På grensen til Den andre*, 23.

⁶⁵ Henriksen, *På grensen til Den andre*, 46.

uforpliktende for den enkelte, men i kontinuitet med egne forpliktelser. Skal vi tro Henriksen er subjektet mer oppløst og ustadig i det post-moderne formatet. Historien er fylt av at repertoar av likestilte muligheter, og teologien fremstår som tilfeldig og unormert⁶⁶.

Men vi trenger ikke å være enig med Henriksen. Poenget mitt er å se på rammebetingelsene for teologisk tolkning og formidling i vår tid, for å kunne gå kommunikasjonen fra bispemøtet i møte. De tenker, tolker og formidler ut fra Bibel, dogmer, tradisjon og inn i sin tid. Selvsagt er ikke kommunikasjonen fra Bispemøtet ufeilbarlig. Den har vekt stor debatt, og satt i gang mye følelser hos både prester og universitetsteologer. Når jeg nå vil se nærmere på kommunikasjonen er det derfor viktig i et hermeneutisk, litterært og samtidsperspektiv å forstå hvordan den post-moderne samfunnspulsen legger et grunnlag for både kirkens virke og oss som individ når vi leser, hører eller blir invitert av kirken. Kanskje er ikke de kristne trosfortellingene fallende allikevel. Kanskje er det slik at noen kristne trosforestillinger har falt, men at nye trosforestillinger har erstattet de gamle? Kanskje gamle dogmer og tradisjoner har opplevd maktkritikk som desentraliserer deres makt, men ikke deres funksjon? Det som er svært interessant er om teologien som sådan, i ny språkdrakt som formidlers gjennom fornyet praksis og rammebetingelser kan ha en funksjon. I så fall hvilke?

3.3 Religiøse trender i Norge

Sosiologen Pål Repstad kom nylig ut med boka *Religiøse trender i Norge*. Hans forskning på nordmenns tro og religiøse vaner avdekker et samfunn i store endringer. Han oppsummerer i klartekst ved å trekke frem trendene som i hovedsak viser at «menneskesynet har blitt lysere i religiøse sammenhenger. At helvete og fortapelse er på vei ut av forkynnelsen, og at læresetninger betyr mindre enn før, mens gode opplevelser betyr mer»⁶⁷. Hvordan legger vi merke til disse endringene? Jo, Repstad viser spesielt til barnesanger i trosopplæringen og forkynnelse til ungdom. Det er færre som snakker om helvetet og fortapelse, mens en kjærlig Gud som beskytter, gjør barnet glad og er glad i barnet uansett er en forestilling som dominerer. Allerede for 50-60 år siden ble de gamle læresetningene gradvis svekket⁶⁸ ved en liberal bølge som har blitt mer fremtredende i Den norske kirke. Selv prestene uttrykker større usikkerhet om fortapelse fortsatt er et alternativ. Forestillingen om den såkalte «dobbelte

⁶⁶ Henriksen, *På grensen til Den andre*, 65.

⁶⁷ Pål Repstad, *Religiøse trender i Norge*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2020), baksiden av boken.

⁶⁸ Repstad, *Religiøse trender i Norge*, 126

utgang» etter døden, der mennesket skal fordeles til frelse eller fortapelse, har tapt terreng. Repstad mener å ha funnet at forkynnelsen oftere fremhever en vennlig og empatisk Gud, og at trosopplæring og forkynnelse til barn også vektlegger Gud som kjærlig. Vår tro er i endring og da blir kirken også i endring. Årsakene til denne liberaliseringen mener Repstad er at religiøse miljøer påvirkes av storsamfunnet. Når folk flest mener annerledes, blir det vanskelig å stå imot felles oppfatninger. Som jeg viste til i forrige kapittel er vi alle del av et post-moderne samfunn der meningsbærende etikk og religiøse forestillinger er friere definert i individets oppfatninger, og gamle dogmer får derfor stor motstand i en opinion som ikke vil tolerere urettferdighet eller uetisk forkynnelse som straff og helvete for uskyldige mennesker som ikke har «rett» tro.

4 Drøftelse

Når jeg ser alt dette materialet i sammenheng kan det virke som en jungel av teologi og gode hensikter som er vanskelig å navigere i. Mye av det som kommuniseres er kirkens fortelling som forankret i Bibelen og gamle tradisjoner. Nå som Den norske kirke og bispemøtet ønsker å besvare dagens spørsmål med nye og ikke gårdsdagens svar, utfordres egentlig alle involverte til å tenke nytt om dåpen. Dette betyr ikke å starte med blanke ark, men å studere det vi allerede har og finne språk, bilder og argument som moderne mennesker kan kjenne seg igjen i. Vi ønsker ikke bare å få flere medlemmer i Dnk, men at flere mennesker skal komme til tro. Den nødvendige broen mellom det kristne narrative og dagens foreldre som vurderer dåp for sine barn må fremstå som inviterende samtidig som kirkens integritet er intakt. Klarer Den norske kirke det?

4.1 Målrettet kommunikasjon

Det første jeg legger merke til er at kommunikasjonen fra kirken har ulike form og innhold etter hvert sitt publikum. Vi kan godt si at nettsiden med video og «Seks gode grunner til dåp» er på et nivå som strekker seg mot offentligheten. Da videoen gikk som kinoreklame ble det bevisst markedsført til et åpent publikum uten formål om bekjennelse eller tilhørighet til Dnk. Videoen kan likevel ses som en påminnelse om dåpen. Kirken ønsker å fortelle at den finnes og at den har et tilbud. Videoen er langt på vei laget for å vekke emosjoner hos tilskuerne. Med stemmebruk, musikk og velvalgte ord skapes det i videoen et rom for eksistensiell

undring som åpner opp for noe mer. Det skjer altså noe i dåpen, men hva sies ikke. Det er kjærligheten det henvises til. Tvil er også lov. For de som er litt mer nysgjerrig på dåpen og har beveget seg inn på nettsidene til kirken om dåp finner også en lettspiselig liste med gode grunner for dåp. Videoen har ingen kjennetegn på kristendom annet enn scenen fra kirken helt på slutten, men hintet om at det kanskje finnes en skaper bak det hele. De gode grunnene går et lite hakk lenger ved å minne om at dåpen er en tradisjon. Det vekker også følelser hos leseren. Nesten alle har vi vært i dåp, hørt om dåp eller kanskje også vært faddere til våre venner eller families barn. Å bli ønsket velkommen vekker positive følelser. Guds kjærlighet er også her et argument. Å bli invitert inn i det store mysteriet, og vokse og leve i troen hvor dåpen gir håp er heller ikke vanskelig å svelge for en tviler. Her oppleves det som lite å frykte, og at dåpen kun har fordeler. Man får masse, ubetinget og gratis.

Hvilken funksjon dåpen har fremstilles ikke tydelig. Den gir tilhørighet og feirer livet, men hva så? Er dåpen kun et medlemskap i Den norske kirke? Både videoen og nettsidens gode argumenter for dåp uttrykker en folkelighet i språk og form som passer godt til det vi kaller å være kulturkristen. For mange nordmenn er det fortsatt «naturlig» å døpe og tilhøre kirken som for få år siden var en statskirke og nå er folkekirke. Det er majoritetssamfunnets kristenkulturelle opplevelse av at dåp er normalt som Den norske kirke fortsatt tjener på, selv om tradisjonen og norsk identitet ikke lenger nødvendigvis er det samme som å være kristen. Kirken kommuniserer ikke typisk kristent eller religiøst, men folkelig. En folkekirke snakker til sitt folk, og ønsker velkommen til alle uansett ståsted. Ut fra dette er det helt umulig å forstå om dåpen er nødvendig og hva som egentlig skjer i dåpen.

Før jeg ser nærmere på hyrdebrevet «Dåpens gave» og «Livstegnet», som for øvrig også inneholder hyrdebrevet, vil jeg se til kirkens forpliktelser og ansvar. Hvordan vi kommuniserer må forankres i hvem vi er og hvem vi snakker til, og budskapet og motivasjon bør komme tydelig frem. Uten denne tydeligheten kan kommunikasjonen mislykkes med sitt oppdrag. Jeg har vært veldig opptatt av om dåpen kommuniseres tydelig fordi det handler om tillit. Uten tillit vil det være vanskelig å avgjøre om man har troverdighet som institusjon og forvalter av et livssyn som tilbyr evig liv hos Gud. Kan vi tro på det og er det sant?

Nå er ikke bekjennelsesskriftene noe de 3,7 millioner medlemmene av Dnk går rundt og grubler over til daglig. Men de er allikevel forpliktende for kirken. Den nikske trosbekjennelsen som brukes under gudstjeneste, gjerne på høytidsdager, har en tydelig ordlyd når den slår fast at «Jeg bekjenner én dåp til syndenes forlatelse.. ». Vi bekjenner altså at

dåpen gir syndenes forlatelse. Hvilke synder snakker vi om her? Er dette arvesynden eller gjerningssynden? Det står det ingenting om. Nicenum ble til i en østromersk kontekst som ikke taler om arvesynd⁶⁹. Ifølge nikensk teologi ble det som i vestlig/latinsk teologi kalles arvesynden fjernet gjennom Jesus. Dåpen renses fra personlige synder. Vi er avhengig av dåpen for å komme inn i valideringen av syndsforlatelse. Ergo er dåpen altså helt nødvendig. Dette er den eneste teksten fra bekjennelsesskriftene fra oldtiden som tar for seg temaet dåp.

4.2 Luthersk arv

Når vi kommer til den lutherske arven som del av Dnks bekjennelsesskrifter, kommer det derimot mer og fyldigere tekst om temaet. *Confessio Augustana* (CA) del II er klar på arvesyndens ødeleggende kraft. Hvis man ikke blir gjenfødt ved dåpen og Den hellige ånd fører livet altså til den evige død som syndig og fortapt. I del IX konkretiseres det at dåpen er nødvendig for frelse, og at det er dåpen og den som døpes som mottar Guds nåde. Mennesker er altså ikke salige (frelst) uten dåp. Apologien for Den augsburgske bekjennelse utdyper dette og sier at dåpen er nødvendig til frelse. Dette løftet omfatter også barn etter Jesu befaling om å døpe alle folk⁷⁰.

I Luthers lille katekisme fjerde del kommer forklaring på hva dåpen er. Den er vann som er innesluttet i Guds befaling og forenet med Guds ord. Luther skyver ingenting under teppet, men utlegger at dåpen virker syndenes forlatelse, frelser fra døden og djevelen, og gir den evige salighet til alle som tror det. Dåpen er et innvielsesrituale for det kristne livet, og alle gavene som dåpen gir er nådens gaver fra Gud. Han understreker at dåpen er dyrebar og verdifull. Her fremheves alle gavene samtidig som et scenario uten dåpen blir tegnet tydelig. Beskyttelse fra djevelen, tilgivelse for syndene og gjennom troen på Kristus åpner det seg et evig liv der man unngår fortapelse. Dåpens funksjon er altså helt åpenbar, den virker og den er bokstavelig talt livreddende. Dåpen er helt nødvendig for frelsen, den er helt uunnværlig, selv om Luther heller ikke mener at de udøpte barna som dør tidlig, eller deres foreldre, har noe å frykte. Han lener seg trygt på Guds storhet og nåde for de uskyldige små, til tross for at de er født som mennesker med sin arvesynd. Dåpens nødvendighet er derfor klart og tydelig formidlet gjennom klassiske kristne dogmer og korsteologi. Jesus døde for våre synders skyld.

⁶⁹ Oskar Skarsaune, *Troens ord. De tre oldkirkelige bekjennelsene*. (Oslo: Luther forlag, 1997), 214.

⁷⁰ Matt 28, 19.

I den målrettede kommunikasjonen til offentligheten kommer ikke dette frem. Den kristne identiteten er ikke uttalt, men assosiert med avsenderen Dnk. Alle fordelene som dåpen gir fremstilles som gratis gaver uten forbehold eller forpliktelser. At dåpen har konkrete teologiske funksjoner der den renser for synd, beskytter og styrker – alt som er Den hellige Ånds nærvær i menneskelivet, omtales ikke. Det er allmennmenneskelige og sekulære verdier som presenteres, dog med et hint av filosofi. – Kan det være en skaper bak det hele? De autoritative bekjennelsesskriftene i Den norske kirke levner ingen tvil om dåpens funksjon og nødvendighet, mens den offentlige kommunikasjonen om dåp ikke beveger seg inn på dette feltet over hodet. Det er ikke mulig å la være å undre seg over denne forskjellen. Hvorfor fortelles ikke hele historien om dåpen? Er det et tegn på uærlighet eller taktikkeri for å vinne markedskrefter? Det skal jeg ikke spekulere i, men jeg noterer meg det store avviket.

4.3 Dåpsliturgien

Ettersom jeg har avdekket et stort gap mellom kommunikasjon om dåp til offentligheten og kirkens forpliktende bekjennelsesskrifter, kan det være interessant å se nærmere på dåpsliturgien. Hvordan kan vi her forstå dåpen? Allerede før dåpen skjer må foreldre og faddere vitne om sitt ansvar ved å bringe barna til dåp. Her sier de ja til at barnet skal døpes med den kristne dåp som sammen med menigheten gir foreldre og faddere del i et hellig ansvar. De plikter å vise omsorg for barnet, be for barnet, lære barnet selv å be og hjelpe det til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, slik at barnet kan leve og vokse i den kristne tro. Det er et stort ansvar å legge på deltakere som kun er mer sekulært kulturkristne, tvilende eller ikke-troende. En høy andel av kirkens medlemmer tilhører denne kristen-light kategorien⁷¹. Den norske kirke har som hovedregel at foreldre og faddere skal være medlem av Dnk⁷² for å ivareta trosopplæring og sørge for at dåpen videreutvikles til et liv i tro. Dette er noe som i liten grad følges opp, og noen prester unngår å spørre om familiens tro og trospraksis. Her finnes ikke allmenne retningslinjer, men hver menighet praktiserer noe ulikt dåpssamtaler og tilbud om trosopplæring. Gjennom denne vitneavleggelsen får vi vite hva som forventes av foreldre og faddere. Dette fremkommer ikke verken på nettsiden eller i

⁷¹ Kirkerådets undersøkelse av Folkekirken i 2019 avdekket at kun 3 av 10 medlemmer sier de tror på Gud.

⁷² Eller et annet kristent trossamfunn.

annen kommunikasjon om dåpen fra brev og hefter. Derimot legges det vekt på at det er kirken som inviterer til fellesskap og trosopplæring⁷³.

Det er i epiklesen at vi får vite mer om hva som skjer i dåpen. Presten påkaller Den hellige ånd og ber om at Gud ved sitt Ord blir til en nådens kilde som tilgir oss vår synd, frelser oss fra dødens makt og gir oss løfte om det evige liv. Etter kandidaten er døpt legger presten hånden på den døptes hode og bekrefter at Gud har gitt den dømte sin hellige Ånd, født han på nytt og tatt han inn i sin troende menighet. Dåpsliturgien er teologisk vanntett, om vi kan bruke litt humor. Her uttrykkes det tydelig og klart at dåpen er livsforandrende. Dåpens funksjon kommuniseres gjennom få setninger. Den dømte får mange gaver av Gud. Den fjerner det som mennesket trenger hjelp til å få vekk, synd, djevel og død, og gir fellesskap, kjærlighet, ånd, frelse og evig liv. Dåpen har sin naturlige plass i frelsesøkonomien, som døråpner og bekræftende hendelse på bibelske lovnader.

Det dåpsliturgien mangler er en presisjon av om dåpen er nødvendig. Det sier den ingenting om. Tidligere dåpsliturgier fra 1920 og 1977⁷⁴ uttrykte konkret dåpsbarnet som født med menneskeslektens synd og skyld, og at det er i dåpen de blir Guds barn gjennom å bli født på ny. I 1920-liturgien ble dette formidlet som «syndige menneskebarn som de er, under synden og dødens lov...», noe som kan høres brutalt ut i våre moderne ører. Selv om 2017-liturgien fortsatt er tydelig på sin korsteologiske forankring ved at det er Jesus som ved sin død på korset for oss åpnet frelsen for oss troende, er også et skapelsesteologisk perspektiv inkorporert. Liturgien vil ikke peke ut små barn som syndere eller avgrense Guds kjærlighet for kun de dømte. Nå kan man altså være Guds barn også uten dåp. I det hele har liturgien ingen polemisering, og derfor kommer heller ikke dåpens nødvendighet tydelig frem. Det skjer mye fint, ja – det skjer noe. Vi får høre hva som skjer, men hvor viktig er det sånn egentlig? Det vil jeg tro kommer an på hvordan man tolker de andre kristne dogmene og hvordan evangeliet forkynnes for menigheten. Liturgien bekrefter altså ikke dåpens nødvendighet direkte, men jeg vil åpne for at det indirekte uttrykkes gjennom alvoret i dåpens funksjon og plass i frelsen sett i et endetidsperspektiv.

⁷³ Kirkerådet, *Plan for trosopplæring, Gud gir – vi deler*, 2010.

⁷⁴ Børge Hatch Fure, *Dåpsliturgiens endringer og konsekvenser. En studie av endringene i dåpsliturgien og endringenes teologiske konsekvenser*, UIO: Fordypningsoppgave i teologi, 2019.

Når Bispemøtet nå har produsert nye tekster om dåpen blir det nødvendig å ta med seg funnene fra hjemmesiden, bekjennelsesskriftene og dåpsliturgien. Det blir viktig å stille de samme kontrollspørsmålene til tekstene som er ferskest. Dette vil få betydning for fremtidige forhold til kommunikasjon og forkynnelse om dåpen.

4.4 «Dåpens gave»

Hyrdebrevet «Dåpens gave» som ble lest opp under gudstjenesten har søkt å favne stort med få setninger. Teksten er spennende på flere måter fordi språket er mer litterært enn dogmatisk, og gir en friere assosiasjon til gamle begrep. Allerede i andre setning står det at dåpen er et mysterium, og at ord ikke fullt ut kan beskrive hva som skjer. Mysterium er i kristen teologi et begrep som vanligvis er knyttet til Guds undergjerninger og at mennesker kun får begrenset kjennskap til Guds hva, hvorfor og hvordan⁷⁵. Der bekjennelsesskriftene er tydelige og apologetiske velger biskopene her å kommunisere i en mer poetisk form. Men den er heller ikke vag. Å bruke ordet mysterium, slik allmennheten forstår det, stemmer også. At vi ikke kjenner hele innholdet, betyr ikke at alt er ukjent for oss. Dette ordet skapte en del debatt etter at brevet ble publisert⁷⁶.

Vi blir presentert for dåpsbefalingen, og allerede i første avsnitt fastslås det at den dømte får del i påskefortellingen om Jesus som døde og sto opp ved graven. Ved å si «får del i påskefortellingen» blir tilhøreren inkludert i det kristne kjernebudskapet, men på en mildere måte enn å si at man dør og oppstår med Jesus gjennom neddykking i dåpens vann. Biskopene bruker også tradisjon i sin tekst, noe som vi kjenner igjen fra tidligere kommunikasjon. Det kan synes som dåpstradisjonen har vært hovedargumentet fra kirkens side om hvorfor foreldre bør velge dåpen. Tradisjon kan tolkes som noe man alltid har gjort og folk i dag ikke lenger kjenner opphavet til eller meningen det en gang hadde. Men i dåpens betydning står tradisjon for et viktig aspekt ved selve Guds gave av nåden i dåpen. Dåpens tradisjon handler om overlevering. Man kan ikke døpe seg selv eller skape dåp, det er noe man får gratis av kirken, slik dåpen har vært praktisert siden Johannes' dåp av Jesus.

Etter å ha talt om tradisjon går teksten raskt over i en beskrivelse av å feire livet, og at vi legger barnet i Guds hender. Disse to tingene, nemlig å feire livet og legge barnet i Guds

⁷⁵ Trond Skard Dokka, *Vendepunkt. Gammel grunn – ny tro*. Oslo: IKO-Forlaget AS, 2018, s. 156.

⁷⁶ Avisa Vårt land 22.01.20 – «Professor Mjaaland går hardt ut mot ny dåpstekst: - Ubegripelig!».

hender, er ikke tidligere beskrevet i kommunikasjon om dåpen. Hva vil det si å feire livet, mer konkret? Er det en takk til Gud for å ha skapt et nytt liv? Eller er det familiens feiring som et velkommen? Det er her likhetene med en navnefest er tydelige. Det er ikke konkretisert hvordan feiring av livet skal være eller hvorfor. Det samme med å legge barnet i Guds hender, som kan forstås som en forsikring om ekstra støtte dersom vi mennesker og spesielt foreldrene ikke skulle strekke til. Begge uttrykkene er tidsriktige og fungerer godt i beskrivelsen av dåpens innhold og funksjon uten å gå i detalj på dogmatikken. Noen kaller det utydelig, mens andre ser det som inviterende. Personlig synes jeg det er riktig, slik «Dåpens gave» gjør, å kommunisere på en måte som ikke er for apologetisk i kort og enkel informasjon til større grupper. For at god kommunikasjon skal kunne skape kontakt og interesse må budskapet invitere og åpne, ikke ekskludere og lukke.

Når det gjelder dåpens innhold inkluderes også her et liv i dåpen med vekst i troen ved at teksten trekker frem bibelfortellinger, bønn, nattverd og tilhørighet i kirken som del av dåpens velsignelse. Det er altså ikke bare en enkelthendelse å døpes, det er starten på et nytt liv. Den døyte blir bekreftet som Guds barn og til et liv i Kristus. Dette med fellesskap vektlegges som noe vi alle trenger, uansett alder og liv. Alle har opplevelser i livet hvor vi trenger andre mennesker og Gud. Uttrykket «livet fører oss opp og ned» har blitt kraftig kritisert⁷⁷ fordi dåpen ikke bare handler om det ytre livet. En relasjon til Gud gjennom Kristus kommer derimot tydelig frem.

Hyrdebrevet dekker over grunnleggende aspekter ved dåpen som at Jesus ba oss døpe, at dåpen er et sakrament (mysterium), at det er den treenige Gud som døper og evangeliet som Guds ord og Jesus som det levende ordet, som gjør vannet til en nådens kilde. Videre kommer forsakelsen frem, med et løfte om at Gud tilgir, renser og styrker oss i livskraftene. Avslutningsvis vil jeg også si at fellesskapet med Gud og menigheten er noe som forener oss. I stedet for å gi enkle svar, har teksten valgt å kommunisere gjennom en oppfordring til refleksjon. Dåpens innhold er omtalt, men teksten peker også mot kirkens tradisjoner, dåpsliturgi, Bibel og forkynnelse. Teksten står ikke alene og trenger ikke å si alt.

Det høres tydelig at kommunikasjon om dåp fra Bispemøtet i 2020 søker å formidle bibelsk og kristen forståelse i en stil som kan være interessant for tilhøreren. Om det er troverdig nok

⁷⁷ Avisa Vårt land: Professor Mjaalands innlegg «Dåpens dyp» 22.01.2020.

kan jeg ikke svare på. Hvor attraktiv dåpen oppleves er også et individuelt spørsmål. Selv om kirken ønsker å forkynne kristendom står vi overfor en fare for å bli for vage i formuleringene og gi inntrykk av en ullen teologi. Her må vi spørre oss om vi som kirkelig ansatte kan se og høre med samme sanseinntrykk som menigheten eller allmennheten. Her er nettopp oppgaven, å ikke vike fra sitt kristne oppdrag samtidig som man skaper mening i et budskap som kan treffe det folkelige og alminnelige uten å gå på bekostning av sin integritet. Det må være attraktivt å døpe. Dåpens betydning som virkningsfull og verdifull er det som må få den største plassen. Bekjennesskrifter lokker få til dåp i 2020. Men beretninger om våre liv og våre utfordringer i en kontekstualisert teologi gjør det. Og jeg tror den treffer mer enn vi har grunnlag for å vite. Vår kristne og humanistiske arv⁷⁸ som er forankret i Norges grunnlov, er fortsatt godt plantet i majoriteten av nordmenns verdi- og livssyn.

Når jeg igjen spør om dåpens funksjon har fremkommet i dette brevet vil jeg svare både ja og nei. Dåpens positive sider, på en forenklet måte, er presentert som gaver. I en ramme av vakker språkdrakt hvor de mest grunnleggende sidene ved dåpens natur, bakgrunn og virkning blir presentert blir vi tatt med inn i en smakebit av dåpen. Kanskje var det dette Bispemøtet ønsket? En liten aperitif? En forsmak som igjen minner om dåpen, som inviterer og sier at kirken har noe veldig vakkert som vi gjerne vil gi bort og dele på oppdrag fra Gud? Det er ingen som har forventet at brevet skulle være utfyllende eller ha noen læremessig posisjon. At det har blitt grundig diskutert i media tror jeg kan skyldes at det nå brukes en form for kommunikasjon som avviker fra tidligere publikasjoner. Det er merkbart at kirken ønsker å invitere til dåp, og ikke skremme til dåp. Hvilken plass dåpen har i frelsesøkonomien kan utfra brevet synes vanskelig å svare på. Verken synd eller frelse er ord som nevnes i teksten. Den som kan litt teologi ser at begrepet er innbakt, og at ord som «Den gir oss et løfte og et håp om at livskraftene er sterkere, og at Gud tilgir oss og renses oss fra all urett». Men vi får altså ikke vite om denne renselsen, tilgivelsen og forsterking av livskraftene er nødvendige eller hvilken rolle disse hendelsene spiller i det større bildet. Slik blir brevet i sin gitte form bare noe som peker mot den større fortellingen om dåpen, på samme måte som videoen og nettsiden gjør.

⁷⁸ Norges Grunnlov §2 av 1814, revidert 09.05.2014 «Verdigrunnet forblir vår kristne og humanistiske arv. Denne grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene».

4.5 Livstegnet. Et hefte om dåpen

Når jeg nå vil ta for meg «Livstegnet. Et hefte om dåpen» nevner jeg innledningsvis at heftet er publisert for internt bruk til kirkens medarbeidere og frivillige. Selv om det ligger fritt tilgjengelig på kirken.no og er søkbar i søkemotorer, er det altså ikke kommunisert direkte mot et allment publikum slik de førstnevnte eksemplene er. Den første forskjellen som er verdt å notere seg er heftets størrelse. Tyve sider med mange bildeillustrasjoner gir et større rom for å presentere et helhetlig budskap. Bispemøtet innleder med en oppmuntring til fornyet refleksjon om dåpen, noe som gjenspeiler klimaet i hyrdebrevet. Her er ingen apologetisk tone, selv om teologiske uttrykk og et kristent språk melder seg allerede i første setning: «Dåpen er et sakrament, et hellig mysterium». Når jeg sammenlikner bruk av ordet mysterium fra hyrdebrevet som mer åpent for tolkning, kommer her sammenhengen klart frem. Sakrament og det greske ordet *mysterion* er her det samme.

Videre leser vi at dåpen er «grunnleggende for vår identitet som kristne og som kirke..»⁷⁹. Her uttrykkes det ingen tvil om dåpens nødvendighet eller funksjon. Som tidligere beskrevet vises det til endringer i samfunnet som behov for å både forstå og formidler dåpens mening. Her mener jeg at forfatterne av teksten peker på det aller viktigste, nemlig ved å spørre «hvordan dåpen kan møte menneskers livsfølelse og gi trygghet og forankring i en urolig og omskiftelig verden»⁸⁰. De spør ikke hvordan kirken kan sikre fortsatt tilfang av kristen tro i befolkningen. De bekymrer seg ikke for om nye sjeler får del i frelsen. De spør ikke om vi forvalter vårt ansvar og misjonsplikt. De bruker et sekulært og moderne språk ved å vise til menneskers livsfølelse, trygghet og forankring i verden. Dette er allmennmenneskelige tema som ingen religion eller livssyn har monopol på. De sier videre at dåpen er «en motvekt til krav om prestasjon og effektivitet». Videre skal den gi en ny identitet bygd på nåden i Kristus. Her presenteres nåden som et allmennmenneskelig, psykologisk behov for å tilhøre og bli tilgitt for våre menneskelige feil og mangler. Er dette en bevisst taktikk for å invitere mennesket inn i omsorgsfulle fellesskap som promoterer et verdisyn der det er lov å være et feilbarlig menneske? Slike fellesskap finnes like fullt i andre religioner og ikke-religiøse samlinger. For kristne er det mulig at dette er en selvforstått og en innebygd måte å se på kristendommen på. Vi trenger ikke å nevne de grunnleggende dogmene hver gang, fordi de er

⁷⁹ Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 9.

⁸⁰ Den norske kirke, *LIVSTEGNET*, 9.

underforstått i all kommunikasjon. Allikevel beskrives dåpen som helt grunnleggende både i form av å være en ramme for troslivet og også livsforandrende i virkning.

I kapittelet om dåpens tegn går teksten i dybden på dåpens symbolikk. Her nevnes mange referanser til det skapende og rensende vannet i Bibelen. Det oppleves behagelig å lese en tekst som uttrykker seg så krystallklart om dåpens opphav og funksjon. Den virksomhet understrekes ved å bekrefte at dåpen ikke bare peker på frelsen, men gir oss del i frelsen. På denne måten blir dåpen plassert inn i den store fortellingen om skapelsen og livsløpet. Neste kapittel fortsetter med tegn til frelse. Her er første gang vi ser og hører ordet arvesynd. Allikevel gjøres det ikke på en skummel måte. Dette kapittelet er etter min mening, det viktigste i hele heftet og presenterer en dåpsteologi som er svært tydelig. Dåpen gir en hel masse gaver, setter fri fra ufrihet og åpner dører. Disse dørene er bekreftede relasjoner, noe som høres vakkert ut. Det er altså ikke slik at man blir Guds barn i dåpen, men man blir bekreftet som Guds barn som inngår i et personlig fellesskap med Gud. Det er en vesensforskjell fra dåpssyn som ser dåpen som rent symbolsk, en bekreftelse på frelsen som allerede er gitt eller som ikke virkningsfull annet enn et tegn. Slike idéer er altså feil i følge Den norske kirkes teologi. Dåpen er virksom og knytter sammen. Dåpen er helt nødvendig, virksom til frelse og har en grunnleggende funksjon.

Men samtidig vil ikke bispemøtet være apologetiske mot de udøpte. Det presiseres at vi ikke kan legge begrensninger på Gud og Hans frelse. Det kommer frem at kirken har inntatt en troverdig, men dialogisk posisjon i samtalen om tro og livssyn i et sekulært, post-moderne samfunn. Vi forvalter en tro som for oss er sann og virksom, men utelukker ikke at Gud kan frelse hvem Han selv vil. Dette er helt utenkelig at ble kommunisert fra kirkens hold for kun kort tid siden, i dag er det altså ikke bare normalt – men forventet. Kanskje først og fremst er dette forventet i større grad fra allmenheten i folkekirken. Folk har behov for å bli respektert og tatt på alvor med de livene de kommer med. Være seg tro eller praksis, så er det som det er. Ingen har behov for eller særlig glede av en kirke som skal nedvurdere deres tro eller verdisyn som feil. Kirken kan gjerne forkynne sitt evangelium slik tradisjonen forplikter, men ikke trække på medmennesker. Derfor er teologien avhengig av kontekstuell puls og aktualitet i sitt uttrykk. Folkekirkens medlemmer har som aldri før fått rom for dialog med kirken etter at staten trakk seg ut som forvalter. Der endringer og viktige avgjørelser tidligere kom ovenfra stat og kirkestyre, er nå folkekirken avhengig av å lytte og samhandle med de menneskene som er kirke. I tillegg har Kirkemøtet stor demokratisk makt i Den norske

kirke⁸¹. Kirkens ledelse viser også her i denne kommunikasjonen at de ønsker å strekke seg mot alle medarbeidere og frivillige for å komme enda mer i dialog med menighetene sine.

I dette kapittelet kommer kommunikasjonen om dåp klart og tydelig frem. Her har dåpen sin funksjon, plass og betingelse klart uttrykt. Det levnes ingen tvil om dåpens nødvendighet, samtidig som det ikke brukes skremsel eller fryktbaserte argumenter dersom noen foreldre velger å vente med å døpe barna eller la barna selv velge når de nærmer seg konfirmasjonsalder. Kirken skal invitere til dåp hele livet og til alle mennesker. Det at dåp ikke lenger er det samme som barnedåp, som er den vanlige assosiasjonen, blir en åpning for udøpte voksne til å ta skrittet inn i kirkens fellesskap på en ny måte.

Fokuset på dåpen som begynnelsen på en livsprosess er nettopp med på å gi dåpen et inntrykk av mer enn en hendelse som på underfullt vis forandrer alt og gjenoppretter ubalansen mellom mennesker og Gud. Samtidig minnes vi Luthers ord om frelsen som allerede er lovet, men ennå ikke fullendt før Jesu komme. Vi er altså i en prosess som starter i dåpen, men som pilegrimer skal vi reise i troen gjennom livet for så å bli tatt imot når den jordiske reisen ender. Prosessperspektivet gir oss et bilde på dåpen som mindre sort/hvitt, enten/eller, og mer som en gave man får, sakramentet og nåden som en startpakke til livet i Kristus.

Dette heftet er kanskje det mest fullstendige teologiske rammeverk for Den norske kirkes dåpssyn som har blitt publisert i nyere tid. Professor Harald Hegstad som i fjor publiserte en bok om dåpens utvikling og dåpssyn fikk støtte fra Dnks trosopplæringsmidler⁸². Men «Livstegnet» er forfattet av Bispemøtet på oppdrag fra Kirkerådet, og har således en annen faglig tyngde og autoritet. Det er etter min mening et solid håndverk som både bruker et moderne språk, og våger å ta frem klassiske kristne dogmer, og forklarer hvordan vi forholder oss til disse i dag. Mange av de valgene som har blitt gjort i utformingen av disse tekstene krever en etisk og pastoral balansegang. Det er ofte vi ser at kirken og andre teologer blir satt i bås som liberale eller konservative, mens kirken som helhet må favne alle i best mulig grad. Tanken om det post-moderne samfunnet som sekulært gir oss en mulighet til å se på den lutherske arven på en ny måte. Hvor sekulære er vi egentlig? Vår kristne og humanistiske arv

⁸¹ <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/kirkens-storting/>.

⁸² Hegstad, *Dåpen*.

ligger som et teppe for dagens verdisyn og kulturelle ramme på så mange måter, vevd inn etter hundrevis av år med kristne rammer, at den ikke kan vaskes ut på noen få tiår. I det sekulære ser vi også det protestantiske, som adskilt fra kirkens organisasjon, men folk og skaperverk allikevel som del av Guds verden. Det er slik Luther så de to regimenter, ikke som kristen og sekulær, men kirke og samfunn, begge kristne og underlagt Gud.

På denne måten tror jeg ikke vi skal være så redd for å kommunisere til et folk som har vanskelig for å definere sin tro på Gud eller som i økende grad trekker seg ut av tidligere etablerte trossannheter og trossamfunn. Kanskje er det viktigste å ikke slutte og kommunisere om Kristus nettopp til mennesker som fortsatt er mennesker? Nye mennesker gjennom alle tider møter de samme menneskelige utfordringene, og samfunn har fått gamle prøvelser på nytt gjennom nye folk og nye tider. De har hatt ulik tro, som folketro og mytologi, kristne og mer sekulære tros- og livssyn, men det som forener oss er våre fellesmenneskelige behov og ønsker. Der hvor kirken nå reklamerer med fellesskap som en av dåpens gaver som også er fra Gud, kan kanskje fellesskapets trygghet og varme være mer «frelsende og livgivende» for folk som trenger dette enn det gamle språket om frelse fra synd og død.

Det mest interessante med å sammenlikne oss med Sverige er å oppdage at vi både har likhetstrekk og samtidig har valgt ulike strategier. Vi likner altså, men har hver våre særegenheter. De svenske biskopene går djervt ut med en lengre tekst i sitt hefte, 89 sider versus 20 sider i Norge. Forskjellen er at svenskene går lenger i å diskutere dåpsteologi og dåpstradisjon i dagens samfunn. Her underforstås mye i den norske teksten. Kanskje er det klokere å løfte frem helt konkret de rammebetingelsene vi har, istedenfor å ta noe for gitt. Ulempen kan være at leserne ikke sitter med samme kulturelle eller teologiske bakgrunnskunnskap og at teksten derfor fremstår som mer utydelig eller mindre modig? Men bortsett fra at den svenske teksten er lengre og de diskuterer mer teologi, er det også interessant å se på teologien separat. Her løftes alle de klassiske dåpsmotivene frem. Allikevel har ikke det kristne språket gått på kompromiss med et moderne språk som kan favne også ikke-kristne lesere. Jeg nevner «mening som trotsar meningslöshet, tilhörighet som ges som gåva och inte bygger på prestation, kärlek som övervinner allt som står emot den⁸³». Disse strofene kjenner vi igjen deler av i den norske teksten. Har de norske biskopene lest det svenske brevet og videreført deler av teksten som også syns å fungere i Norge? Trolig. Har de

⁸³ Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 16.

lykkes med det? Det går ikke an å svare direkte ja eller nei på det spørsmålet, men jeg mistenker at Bispemøtet har tenkt høyere tanker om norske lesere enn det som muligens viste seg å være en realitet om jeg skal trekke frem den betente diskusjonen som har pågått i kjølvannet av disse publikasjonene.

Hvorfor skriver da svenskene også mer om sekularisering og individualisering? Jeg gjetter at det skyldes Sveriges utvikling som ligger foran Norge. Svenske kyrkan ble tidligere løst fra statlig styring enn Den norske kirke. Sverige har større andel ikke-etnisk-svenske innbyggere og derfor vil også den svenske kyrkan ha mer erfaring på hvordan de kan koble sammen den troen som allerede finnes der i folket med kirkens tro og tradisjon. Istedenfor å fortvile over utviklingen ser Svenske kyrkan det som en utfordring, ja – jeg oppfatter det som en glede – at de får lov og mulighet til å omformulere sitt språk, sin praksis og sin kommunikasjon der kirkens tro kan introduseres på nytt. Teologisk er de to nabolandene på linje i forståelse av dåpens karakter og virke, og spesielt legger jeg merke til hvordan dåpens nødvendighet kommer til uttrykk. «På frågan om dopet därför är nödvändigt för frälsningen kan vi bara svara att dopet är en gåva Gud gett och som kyrkan fått uppdraget att ge vidare. Dopet ger en kristen ett löfte som andre inte har. Det är allt.»⁸⁴. «Samtidigt tror vi att Gud står i relation till hela sin skapelse, inte bara till de döpta. Vi tror att Guds omsorg om varje människa, om mänskligheten och hela skapelsen, är gränslös». Dette er en litterært vakker formulering som uttrykker det samme som det norske heftet. Kirken tilbyr dåp til frelse slik vi er bedt om å gjøre, men vi kjenner ikke Guds fulle og hele sannhet og mysterier, og har derfor verken rett eller interesse av å formulere en negativ utgang for de udøpte.

Forskningen som er gjort av Kristina Torin på kommunikasjon om dåp fra svenske menigheter er interessant fordi den viser samme tendens som i Norge med å tone ned de klassiske kristne begrepene, og fokusere mer på allmennmenneskelige tema og kristne verdier i sekulær innpakning. Ordene fellesskap og velkomst, glede, takknemlighet og å ville det beste er ikke utelukkende kristne begrep. Men de er ikke ikke-kristne heller. Det er ord og uttrykk som favner over kristen troslære og som er forståelige for alle folk. Kirken og menighetene ønsker å kommunisere til mennesker så de forstår hva som blir sagt. Ikke bare i ord, men i tema som har relevans for deres liv og behov. Selv i et sekulært, post-moderne samfunn hvor individualismen står sterkt, er det helt klart at mennesker like fullt er

⁸⁴ Svenska kyrkan, *Leva i dopet*, 55.

mennesker som søker disse tingene. Den svenske kommunikasjon utarbeidet av de lokale menighetene har lagt seg på samme linje som Dnks materiale til den store majoriteten vi fant på nettsiden og kinoreklamen (videoen). De benytter seg av et Inviterende, varmt og enkelt språk. Her finner vi ingen ord eller uttrykk som er vanskelige å forstå eller teologisk utfordrende. Kommunikasjonen oppleves bare som inviterende og opplysende. Enkelt er det, men er det godt nok?

4.6 Konklusjon

Torin spør i sin forskning om stillheten rundt navnet Jesus og andre tradisjonelle effekter av dåpen bygger på frykt eller forsiktighet, når kirken snakker om grunnleggende aspekt ved kristendom. Hun lurte også på om disse nye nøkkelbegrepene er en måte å få menighetene til å kommunisere troens dybde på nye arenaer slik de er forpliktet til gjennom kirkeordinansen. Dette spørsmålet var også et jeg stilte meg da jeg begynte å interessere meg for denne oppgaven. Hvorfor holder Dnk kortene så tett til brystet? Hvor ble Jesus av når kirken snakker om dåp? Det er andre som har stilt dette spørsmålet og få som har fasitsvar.

Jeg vil legge til at jeg har endret holdning om kommunikasjon om dåp fra Dnk ettersom jeg har gravd dypere i sammenhenger og kontekster, og i tillegg jobbet som prestevikar sommeren 2020. Det er når man møter det virkelige livet der ute i menighetene at man møter en levende kirke og teologiens teorier skal gi klangbunn og grobunn for tro og trosliv blant folk, ikke bare presteskapet.

Etter å ha sett nærmere på det norske og svenske kommunikasjonsmaterialet ser jeg kommunikasjonen om den kristne dåpen fra Bispemøtet i 2020 som velbalansert og tidsriktig. Det er vanskelig å finne de kristne forklaringsnøkklene om dåpen i kommunikasjonen som er beregnet på et allment offentlig publikum, nettopp fordi disse kan ses som Kanaans språk for de innvidde. Det er ikke de gamle forklaringsmodellene eller det tradisjonelle språket som appellerer til dagens folk på samme måte som tidligere nettopp fordi verden ser så fundamentalt annerledes ut på utsiden. På innsiden derimot er folk folk gjennom alle tider. Riktignok er vi ikke lenger bundet av religiøse forestillinger om verdens opphav og vitenskapelige sammenhenger i samme grad, nettopp fordi gjennom vitenskapens utvikling og sekularisering har verden blitt en ganske annen.

Jeg vil derfor mene at de kristne forklaringsmodellene ikke lenger låser opp tro og tilhørighet i samme grad som tidligere. «Livstegnet» bruker både klassiske begrep og moderne språk og har således balansert mellom kirkeverden og verden utenfor. Eller om jeg skal si det som en ekte lutheraner, er kirkens «kropp» og de troende like mye utenfor som innenfor kirkebygget.

De aktuelle holdningene som kommer til uttrykk i kommunikasjonen er trygghet, invitasjon og en Gud som er tilgjengelig for alle. Det mener jeg ved å vise til at Dnk uttrykker seg med et språk som ikke er apologetisk. Det kan selvfølgelig fremstå som mindre tydelig, men jeg vil med bakgrunn i det jeg nå har trukket frem, mene å kunne argumentere for at det enkle språket med allmennmenneskelig gjenkjennelse kan appellere til et bredt publikum. Ved å spille på den dype kulturelle og samfunnsmessige forankringen betyr kirkens autoritet i dåpstradisjon mer enn noe annet. Kirken blir trygg fordi den «alltid» har vært der og tilbudt dåp i generasjon etter generasjon. Dette er noe kirken kan. Og gjør. Barn blir født og mennesker dør.

Og i mellomtiden så står kirken der, som et symbol på et sted vi kan henvende oss når vi trenger det. Spesielt når det kommer til livsriter, men også som en «varmestue» under tragedier og kriser som rammer lokalsamfunnet. Da søker befolkningen til dette noe større som de ikke helt er sikker på formatet eller betydningen av. På denne måten klarer kirken å dra nytte av den kirkelige bruken som fortsatt praktiseres og de trosforestillingene som lever i samfunnet i dag, og bruke de til sin egen fordel. Kirken snakker folkets språk når de kommuniserer om dåp til folket, ikke kirkens språk. Det reagerer noen av kirkens folk på. Men jeg tror det er klokt å jobbe videre med denne dialogen. Kirkens oppdrag er å formidle et levende evangelium, ikke et forstenet. Samtidig skal vi være kirke. Det er en vaklevoren balansegang. Sporty holdninger er ikke alt, fungerende språklige formuleringer må utvikles og videreføres av nye generasjoner forkynnere og troende. Når vi ser hvilke funn sosiologen Repstad har gjort for religiøse trender i Norge er det ikke overraskende, men helt i takt med den utviklingen jeg har funnet i kommunikasjonen om dåp fra Den norske kirke og Svenska kyrkan. Kirken må være troverdig og relevant. Det er ikke slik at Gud plutselig har blitt kjærlig og tilgivende, det har Han alltid vært. Men vi har sluttet å skremme med fortapelse og helvete. Det virket ikke lenger da folk sluttet å tro på det. Folket ble gradvis liberalisert, og kirken fulgte etter. Kirken består også av vanlige folk, og mye av liberaliseringen som har skjedd i kirken har kommet innenfra egne rekker. De ansatte ønsker å snakke sant.

I dåpen skjer det noe. Det er helt sikkert. Men hva? Det kommer an på hva man tror, og hvem man spør. Det er lett å bli mistenksom når Den norske kirke kommuniserer uten en tydelig kristen profil. Som nevnt ovenfor var jeg selv av den oppfatning at dette var en utydelighet som gikk på bekostning av tilliten. Jeg savnet en tydeligere kristen profil nettopp fordi vi lever i et samfunn hvor mye flyter i hverandre og utydelige profiler kan være vanskelig å plassere. Er dette en organisasjon med ideelle motiv eller økonomiske? Hva ønsker avsender å oppnå? Trossamfunnene er avhengig av medlemmer for å få støtte fra staten til drift, og Dnk har hatt en nedgang i antallet medlemmer. Antallet barn som døpes har gått drastisk ned. Det er helt klart at kirken ønsker flere medlemmer og at dåpen er veien til medlemskap og stabile medlemstall. Mistenkte jeg kirken for å kommunisere utydelig for å gjøre det kristne budskapet mer spiselig for en kulturkristen befolkning? Kanskje gjorde jeg det. Jeg er i så fall ikke den eneste som har reist det spørsmålet. Jeg var også av den oppfatning at jeg visste hva dåpen var og hvorfor foreldre burde velge dåp for sine barn. Det var innlysende fra et teologisk ståsted med bakgrunn i klassisk dogmatisk forståelse av frelseslæren. Men jeg har i dette arbeidet gjort oppdagelser som har endret mitt syn på kommunikasjonen om dåp fra Dnk.

I dåpen skjer det noe, men ingen kan med sikkerhet utlegge den fulle og hele virkeligheten. Det er fordi sakramentene er Guds mysterium og Hans gaver til oss alle. Ved å velge en mer ydmyk holdning til kommunikasjon om dåpen der man bruker et mer litterært og folkelig språk som ikke ekskluderer eller skremmer ser jeg at potensialet for å nå lenger med teologiske sannheter er større. Større fordi folk er mer åpne for et språk de ikke bare kjenner seg igjen i, men er del av og bruker selv. Evangeliet som er kirkens grunnmur og oppdragsgiver for vårt arbeid gir oss et forpliktende oppdrag. Guds ord og sakramenter skal tilbys til Guds barn, det er vårt oppdrag. Nåden skal strekkes ut med våre hender. Ordene skal tales med vår munn. Et fellesskap med Kristus er også et fellesskap med andre Kristus-troende, et fellesskap med Kristi kropp involverer en menighet som er involvert. Det er prestskapet som forkynner og formidler syndenes forlatelse gjennom sakramentene og Guds ord. Å bli født på ny gjennom dåpens gave krever en ordinert prest som påkaller den hellige Ånds nærvær og heller vann over dåpskandidatens hode og kropp. Et unntak fra dette er nøddåpen som en døpt lekperson kan utføre. Det jeg vil si med alt dette er at det ikke er en død kirke som kaller mennesker til Guds rike, men en levende. Det er mennesker som inviterer mennesker. I hvilken grad dåpen kommuniseres tydelig og sant kan man kanskje ikke se med det blotte øye, men man må kjenne etter hva som ligger i dypet av de valgte

ordene. All kommunikasjon om dåp som er utgitt av Bispemøtet i Den norske kirke i 2020, enten den er til et mer allment publikum eller til kirkens egne ansatte og frivillige, så kan jeg argumentere for at den etter mitt syn peker mot den store fortellingen. Den store fortellingen om hvordan Gud tilbyr menneskene frelse gjennom Jesus Kristus er bakteppet til all samtale og dialog om kristen tro. Kristenheten er ikke borte. Den skjules ikke og den nedtones ikke. Den er til stede i de valgte ordene og den formidles på et språk som både tar ansvar for sin samtid, bekjenner sitt ansvar som kirke og har en teologisk avgrensning. Den er bare annerledes. Den gir oss sjansen til å presentere kristendommen på nytt, som svenskene så klokt formulerte det. Når kirken kommuniserer på ulike nivå av teologisk tyngde til publikum i offentligheten, lesere av nettsiden som søker mer informasjon om dåpen og innad til ansatte og frivillige, er det ikke et tegn på at de ikke vil avsløre sine teologiske dogmer for moderne mennesker. Jeg vil påstå at det er å ta folk på alvor der de er, slik de snakker sammen og forstår verden i dag. Vårt oppdrag er å gi videre den gaven vi har fått, og da blir kontekstuell og levende teologi og forkynnelse livsnerven i evangeliets kraft. Det blir å invitere til å ta imot Guds gaver, det er å gi liv til alle som vil ta imot.

Hva er konklusjonen på denne analysen? Den kristne dåpen må bedre forstås som nødvendig. Bispemøtet kommuniserer ikke det motsatte. Dåpens funksjon er mangfoldig og mangesidig, noe som beskrives kort eller dypere – men aldri som noe annet enn Guds gaver til alle mennesker. At dåpen er inngangen til å leve et liv i Kristus er helt tydelig.

5 Referanseliste

Trykte publikasjoner

Biskoparna till Svenska kyrkan. *Leva i dopet. Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar*. Artikelnr: SK11206, Uppsala: 2011.

Bradshaw, Paul F. *Early Christian Worship. A basic introduction to ideas and practice*, Second edition. London: Society for Promoting Christian Knowledge, 2010.

Den norske kirke. *Norsk salmebok 2013 For kirke og hjem*. Stavanger: EIDE FORLAG AS, 2013.

Den norske kirke, Bispemøtet. *LIVSTEGNET. Et hefte om dåpen*. Oslo: Kirkens hus, 2020.

Dokka, Trond Skard. *Vendepunkt. Gammel grunn – ny tro*. Oslo: IKO-Forlaget AS, 2018.

Fure, Børge Hatch, *Dåpsliturgiens endringer og konsekvenser. En studie av endringene i dåpsliturgien og endringenes teologiske konsekvenser*, UIO: Fordypningsoppgave i teologi, 2019.

Hegstad, Harald. *Kirke i forandring. Fellesskap, tilhørighet og mangfold i Den norske kirke*, Stavanger: Luther forlag, 1999.

Hegstad, Harald. *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*, Bergen: Vigestad & Bjørke AS, 2009.

Hegstad, Harald. *Dåpen. En nådens kilde*, Oslo: Verbum akademisk, 2019.

Henriksen, Jan-Olav. *På grensen til Den andre. Om teologi og postmodernitet*, Oslo: ad Notam, Gyldendal AS, 1999.

Høeg, Ida Maria og Gresaker, Ann Kristin. *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutningen om dåp i Oslo bispedømme*. KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, KIFO Rapport 2015:2.

Kaufman, Gordon Dester. *In Face of Mystery. A Constructive Theology*. Harvard, 1993.

Kirkerådet, *Plan for trosopplæring, Gud gir – vi deler*, 2010.

Mæland, Jens Olav (Red.). *Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennesskrifter*. Oslo: Lunde forlag, 2000.

Repstad, Pål. *Religiøse trender i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget, 2020.

Sandberg, Andreas. Sjölin, Ingegerd og Ganebo Skantz, Josephine. *Dop i förändring. En studie av föräldrars aktive val och församlingars strategiska doparbete*. Uppsala: Svenska kyrkan, 2019.

Skarsaune, Oskar. *Troens ord. De tre oldkirkelige bekjennelsene*. Oslo: Luther forlag, 1997

Torin, Kristina. «Dopets innebörd i Svenska kyrkan. En studie av förhållandet mellan lärodokument och aktuellt informationsmaterial». I *dop, Årsbok för svenskt gudstjänstliv SGL 86/2011*, redigert av Stephan Borgehammar, Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011.

Nettsider

Hyrdebrevet *Dåpens gave*

<https://kirken.no/contentassets/11f5bb04cc324c55873b0347f0cceadd/dåpens%20gave%20norsk%20bokmål.pdf>

Video *Velkommen til dåp!*

<https://www.youtube.com/watch?v=Qs1ZheHFjzI>

<https://kirken.no/nb-NO/dåp/>

<https://snl.no/dissenter>

<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/kirkens-storting/>

<https://www.svenskakyrkan.se/biskopsbrev/leva-i-dopet---ett-biskopsbrev-om-dop>

<https://kirken.no/nb-NO/kristen-tro/kristen-tro/en-evangelisk-luthersk-kirke/>
<https://kirken.no/nb-NO/dåp/seks%20gode%20grunner%20til%20dåp/>
«Professor Mjaaland går hardt ut mot ny dåpstekst: - Ubegripelig!», 09.01.2020
<https://www.vl.no/religion/hardt-ut-mot-ny-dapstekst-ubegripelig-1.1644569>

Professor Mjaalands innlegg «Dåpens dyp» 22.01.2020
<https://www.vl.no/verdidebatt/dapens-dyp-1.1651795>

Norges grunnlov
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17/KAPITTEL_1-5